

keramiske noter 36/2012

18. årgang

Brænding af stentøj af Leif Laustrup-Larsen

Der synes blandt keramisk interesserede at herske nogen usikkerhed om visse begreber i forbindelse med brænding af stentøj og andre keramiske produkter, så Den gamle Redacteur af *keramiske noter* har derfor bedt mig om at udfærdige et notat om disse begreber.

Usikkerheden skyldes måske, at mange, der er interesserede i keramik, ikke er helt fortrolige med den teknik og terminologi, der benyttes i forbindelse med fremstilling af keramiske produkter. Det vil derfor nok være nyttigt med en kort gennemgang af betegnelserne for de almindeligste keramiske materialer, produkter, processer og andet, der benyttes, når man arbejder keramik:

“Keramik” kommer af det græske ord Keramos = ler.

Keramiske produkter adskiller sig fra andre silikatprodukter - f.eks. glas - derved, at de formes af en plastisk lerholdig og vandig blanding af egnede råvarer, og når den ønskede form er fundet, kan genstandene tørres og brændes, så formen fastholdes varigt.

Silikat = materiale med stort indhold af grundstoffet Silicium.

Skærv = den brændte “væg” på keramiske genstande.

Sintret = en delvis sammensmeltning af materialet, hvorved skærven bliver tæt og uden åbne porer.

Gennemskinnelig eller transparent = svagt gennemsigtig.

Reduktionsbrand = brænding med underskud af ilt.

Iltende eller oxiderende brand = brænding med overskud af ilt.

Fritte = et glasprodukt, der er fremkommet ved sammensmeltning af oxider, og som ofte bruges til lertøjs- og fajanceglasurer for at gøre dem uopløselige over for naturligt forekommende syrer.

Segeformel = beskrivelse af et mineral, en glasur eller en forbindelse i relation til dets indhold af oxider, f.eks.:

Kvarts = SiO_2

Kaolin = $\text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 2\text{SiO}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$

Kaliumfeldspat = $\text{K}_2\text{O} \cdot \text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 6\text{SiO}_2$

Følgende skema angiver, hvorledes keramiske produkter adskiller sig fra hinanden:

	Skærv	Skærvtæthed	Skærvfarve	Brænding
Lertøj	ugennemskinnelig	meget porøs	hvid/farvet	oxiderende
Fajance	ugennemskinnelig	porøs	hvid	oxiderende
Stentøj	ugennemskinnelig	sintret	gullig/grå	reducerende eller oxiderende
Porcelæn	gennemskinnelig	sintret	hvid	reducerende

Lertøj

Lertøjsmasse kan for eksempel bestå af blåler, der ved brænding får en gul skærv, eller af rødler, der ved brænding får en rød skærv. Efter brændingen er skærven meget porøs og ugennemskinnelig.

Lertøj brændes som oftest to gange:

1. brænding – uglaseret – kaldes forglødning og sker ved ca. 800° C – iltende brand.

2. brænding – glaseret – kaldes glasurbrand og sker ved ca. 1000° C – iltende brand.

Lertøjsglasur består hovedsagelig af bly- og borsyre-fritter, der smelter ved den lave glasurbrand.

Mere primitive lertøjsglasurer fremstilles med mønje, og derfor er der fare for blyforgiftning både ved håndtering af den ubrændte glasur og ved brug af de brændte genstande på grund af glasurens opløselighed i naturligt forekommende syrer.

Fajance

Fajancemasse består af en blanding af ler, kaolin, feldspat og kvarts, der ved brænding giver en porøs lys skærv, der er ugenomskinnelig og har en ringe porøsitet (4-5 %).

Fajance brændes to gange:

1. brænding - uglaseret - kaldes rågodsbrand og sker ved ca. 1200° C - iltende brand.
2. brænding - glaseret - kaldes glatbrand og sker ved ca. 1100° C - iltende brand.

Fajanceglasur består hovedsagelig af bly- og borsyre-silikater, der smelter ved den forholdsvis lave glatbrandstemperatur og gør både den ubrændte og brændte glasur uopløselig i naturligt forekommende syrer.

Stentøj

Stentøjsmasse består af en blanding af ler, kaolin, feldspat og kvarts, der brændes ved en så høj temperatur, at massen sintrer. Skærven er ugenomskinnelig/gennemskinnelig.

Stentøj brændes oftest to gange:

1. brænding - uglaseret – kaldes forglødning og sker ved ca. 900° C - iltende brand.
2. brænding - glaseret - kaldes blankbrand og sker ved op til 1400° C - temperaturen er afhængig af, om brændingen er oxiderende eller reducerende.

En stentøjsglasur består oftest af de samme bestanddele som massen, men i et andet blandingsforhold, da glasuren skal smelte ved en temperatur, hvor massen nok bliver blød, men ikke smelter. Ofte tilsættes glasuren mineraler eller metaloxider, som giver glasuren de egenskaber og farver, som er karakteristiske for den pågældende glasur.

Den berømte keramikerværker Bernard Leach skriver i sin bog "A Potter's Book", at stentøj er keramik, hvor lermassen er brændt til det punkt, hvor den sintrer, og han tilføjer, at der ikke er en skarp grænse mellem stentøj og porcelæn. Hans definition svarer helt til, hvad der er angivet i ovenstående skema.

Porcelæn

Porcelænsmassen består af mineralerne kaolin, feldspat og kvarts, der ved brænding giver en sintret, hvid og gennemskinnelig skærv.

Porcelæn brændes to gange:

1. brænding - uglaseret - kaldes forglødning og sker ved ca. 900° C - iltende brand.

2. brænding - glaseret - kaldes blankbrand og sker ved ca. 1400° C – reducerende brand.

Det er først ved blankbrændingen, at porcelænsmassen sintrer, og glasuren smelter, så porcelænet får sit karakteristiske udseende.

Porcelænsglasur består hovedsagelig af de samme bestanddele som massen, men i et andet blandingsforhold. Glasuren indeholder forholdsvis mere af den smeltende bestanddel feldspat, og der tilføjes lidt kridt. Herved smelter glasuren ved en temperatur, hvor selve massen nok bliver blød, men kun sintrer.

Som man ser af skemaet, kan stentøj brændes såvel reducerende som oxiderende, og begge dele er teknisk set lige gode og kan begge betegnes som stentøj. Om man brænder på den ene eller anden måde, afhænger dels af, om man har mulighed for at brænde sine produkter i en ovn, hvori man kan brænde reducerende, dels af hvilken type glasur, man anvender.

Ovne til reducerende brand er dyre at anskaffe, fordi brændingstemperaturen på de fleste glasurer til reducerende brændt stentøj oftest er høj, tit 1350-1400° C, og man må derfor bruge dyre højildfaste materialer til ovnkonstruktionen. Hertil kommer, at det er praktisk - men dyrt - at anskaffe instrumenter til måling af temperatur og reduktion i ovnen, så man kan fastlægge og fastholde en bestemt brændings-procedure til brænding af en bestemt glasur.

Hvis man er meget erfaren og ofte har brændt reduktionsglasurer, kan man ved at kigge ind i ovnen gennem et kikhul bedømme temperatur og reduktionsgrad i ovnen og på den måde styre brændingen, men det er der ikke mange, der kan i Danmark, i hvert fald ikke længere. Det kunne man i Kina for mange hundrede år siden, f.eks. brændte man de mest pragtfulde Celadon- og Okseblods-krukker i ret primitive ovne, der kravlede op af bjergsiderne og blev fyret med træstave, som man puttede ind i bunden og i siderne af ovnen.

Jeg har selv for mere end 40 år siden set sådanne ovne i brug i Japan, bl.a. hos Shoji Hamada i Mashiko, og det er ufatteligt, at der kan komme vidunderlige krukker ud af så primitiv en ovn – men tabet ved misbrænding var nu også stort.

Stentøj eller ...

Ud fra den tekniske definition for bedømmelse af, om en genstand er stentøj eller højbrændt lertøj, skal genstanden for med rette at blive benævnt stentøj have en sintret skærv, og den må ikke have selv en lav grad af porøsitet, men om dette kriterium er opfyldt, er vanskeligt at konstatere med simple midler på et

færdigt stykke keramik. For mange keramikere eksisterer der kun to slags keramik: lertøj eller stentøj, og der er en glidende overgang i porøsitet mellem de to former for keramik. Da det som sagt er vanskeligt at måle på en færdig krukke, hvad dens porøsitet er, kan kunstneren jo blot sige, at krukken er stentøj, selv om han/hun ikke med sikkerhed ved, om skærven er porøs eller ej, og så *er* krukken stentøj.

Når man læser beskrivelserne af Patrick Nordstrøms ovn, er det vanskeligt at tro, at de genstande, der blev brændt i den, altid var sintrede og dermed teknisk set stentøj efter definitionen, og det samme gælder Hans Hjorths ting, der de første år blev brændt i indfyringskanalerne til ovnen. Genstande brændt i disse ovne må undertiden have varieret i porøsitet og dermed ikke have været stentøj efter nutidens norm, men snarere højt brændt lertøj. Det samme gælder nogle af J.F. Willumsens ting, som man kan se på J.F. Willumsens Museum i Frederikssund.

Datidens keramikere kendte ikke vores definition på stentøj - de brændte jo blot deres produkter så højt, som de formåede, og så sagde de, at produkterne var stentøj.

I 1930-erne og i 1940-erne var den keramiske verden i Europa stærkt optaget af kinesisk kunst, og det afspejledes også i arbejdet med stentøj på Den kongelige Porcelainsfabrik, Bing & Grøndahl, Saxbo o.a., hvor kunstnere som Axel Salto, Jais Nielsen og Nils Thorsson m.fl. mest arbejdede med glasurer, der var inspireret af kinesiske glasurer som Celadon, Clair de lune, Okseblod, Sung o.a. - alle var de reducerende brændt.

Omkring 1960 mindskedes interessen for at arbejde med kinesisk inspireret keramik med de fede glasurer, og kunstnerne, herunder de nyankomne kunstnere på Den kongelige Porcelainsfabrik, ville hellere arbejde med tyndt påførte glasurer, transparente eller farvede, som bedre fremhævede en reliefvirkning i genstanden eller en dekoration - og det lavede vi så til dem.

De lettere glasurer blev også foretrukket af kunstnere med eget værksted, fordi de var nemmere at brænde i elektriske ovne i oxiderende atmosfære, hvor man ikke skulle kontrollere atmosfæren, og hvor temperaturen let kunne indstilles med simple instrumenter.

Temperaturen måtte ikke komme over ca. 1300° C, for hvis den gjorde det, ville den smule jernoxid, der jo er i stentøjsmassen, spaltes og afgive ilt, der kunne forårsage bylder i overfladen af den brændte genstand. Hvis man indstillede sig på disse begrænsninger, kunne man fremstille herlige glasurer, farvede eller transparente, og det gjorde mange kunstnere.

Der har gennem årene været en evig diskussion mellem de stentøjsamlere og kunstnere, som foretrak de kinesisk inspirerede glasurer, og dem, der holdt mest af de lettere glasurer. Hvad var bedst, kunstnerisk og praktisk - kineserglasurer, der var reducerende brændt, eller de lettere glasurer, der var oxiderende brændt?

Tilhængerne af kineserglasurerne er jo efterhånden borte, alene fordi glasurerne hovedsageligt blev brændt på de to store porcelænsfabrikker, der jo ikke eksisterer mere.

Personligt holder jeg mest af kineserstentøjet med de fede glasurer, men det er nok mest af gammel kærlighed, og jeg passer meget på, at når jeg udtaler mig om, hvilken slags stentøj, der er "bedst" eller "rigtigst", da at bruge anførselstegn, enten med fingrene eller på tryk. Det gør jeg for at antyde, at hvad enten glasurerne er oxiderende eller reducerende brændt, kan man med begge arter fremstille herlige genstande, der alle teknisk set er stentøj, hvis blot de er helt sintrede.

Hvem fremstillede det første stentøj i Danmark

Der er også stadig en diskussion om, hvem der først fremstillede stentøj i Danmark. Jeg finder det ret uinteressant, hvem denne person er, og hvor han gjorde det - det er da den kunstneriske kvalitet af genstandene, der er afgørende, ikke om de er fremstillet lidt før andres produkter.

Nogle mener, at Hans Hjorth på Bornholm var den første, der fremstillede stentøj i Danmark, men man kan som før nævnt ikke med sikkerhed sige, at hans produkter var helt sintrede og dermed stentøj efter definitionen - det er i hvert fald efter min bedste vidende ikke dokumenteret. Andre kunstnere har også været nævnt som pionerer, heriblandt især Niels Hansen Jacobsen.

Jeg mener ikke, at der er grund til eller mening i at korrigere disse gamle kunstners egen benævnelse af deres værker, når de kalder dem stentøj - det er vel udseendet af værkerne, der er afgørende og ikke, om de efter en nutidig teknisk definition er rigtigt stentøj eller højt brændt lertøj.

Hvis man alligevel gerne vil vide, hvor den første kunstneriske stentøjsproduktion opstod i Danmark, skal man tænke på, hvor man i dag med sikkerhed kan sige, at der den gang som storproduktion blev brændt keramiske genstande til sintring ved en temperatur på over 1400° C. Det gjorde man på de to store porcelænsfabrikker Den kongelige Porcelainsfabrik og Bing & Grøndahl, hvor man brændte porcelænen til sintring. Man havde derfor muligheden for at brænde genstande

baseret på porcelænsmasse, som med sikkerhed var sintret, og brænde dem med glasurer, der indeholdt mineraler eller farver. Derved kunne man fremstille genstande - stentøj - der kunstnerisk afveg fra porcelæns-genstande i daglig produktion og med rette kunne benævnes stentøj.

Ad. Clément på Den kongelige Porcelainsfabrik

Hvor var der den gang i Danmark et kunstnerisk miljø, hvor man kendte til og var inspireret af, hvad der rørte sig i den kunstneriske verden, herunder kendte til kinesisk og japansk porcelæn og stentøj, og hvor man arbejdede med porcelæn, der var påvirket af japansk kunst? Det var der på Den kongelige Porcelainsfabrik!

I Danmark startede i midten af 1880-erne eksperimenter med kunstnerisk stentøj på Den kongelige Porcelainsfabrik, hvor der på det tidspunkt var et kogende keramisk miljø. Der blev arbejdet med nye farver til underglasurdekoreret porcelæn, med nye dekorations-teknikker til porcelæn, med nye keramiske kunstarter, med stentøj - herunder med krystalglasurer. Det var fabrikkens keramiske og tekniske leder, Adolphe Clément, som var hovedmanden i disse eksperimenter, og det var Arnold Krog, der udnyttede f.eks. Cléments underglasurfarver til det nye underglasurporcelæn, der jo var blevet en verdenssucces. Cléments modersmål var fransk, og med sin interesse for kunst og keramik havde han under sine besøg i Paris uden tvivl suget indtryk og inspiration til sig fra bl.a. den japanske kunst, der jo på det tidspunkt var på mode i Frankrig.

Clément begyndte f. eks. at eksperimentere med stentøjsglasurer på porcelænsmasse, og han omtalte midt i 1880-erne i sin forsøgsjournal sit arbejde med grønne ”japanske” glasurer, som han kaldte dem. De blev fremstillet med jern som farvestof, idet en glasur blev tilsat jern og brændt reducerende i porcelænsoven, og derved fik man grønne Celadonagtige glasurer. Man brændte jo på fabrikken porcelæn med reducerende brand, og han havde altså let adgang til de rigtige brændingsmuligheder med temperaturer omkring 1420° C.

Maleren F.A. Hallin, der senere i sin karriere kom til Bing & Grøndahl, hvor han endte som kunstnerisk direktør, skriver i et erindringsnotat om sin ungdomstid på Den kongelige Porcelainsfabrik, at den tekniske leder ”Clément før 1889 havde fremstillet Oxebloodet på haardt Porcelain i den store Ovn, hvad ingen dengang og vist heller ingen siden har gjort”. Fabrikkens direktør, Philip Schou, sagde blot, ”saadant udstiller man ikke”. Philip Schous bemærkning skyldes uden tvivl, at fabrikken netop i 1889 havde opnået verdensberømmelse for sit underglasurporcelæn, og han så med rette store salgsmuligheder for denne nye slags

porcelæn, og så måtte andre muligheder for ny produktion udskydes.

Clément arbejdede på trods heraf ufortrødent videre med keramiske nyskabelser, og det lykkedes ham at skabe en helt ny art af glasurer: Krystalglasurerne, som omfattede glasurer med store krystaller, glasurer, der mindede om slangehud eller krokodilleskind, katøjeglasur og mange andre.

Man har på Den kongelige Porcelainsfabrik altid henregnet krystalglasurer til stentøjsglasurerne, fordi genstande fremstillet med dem i deres mangefarvede og meget keramisk virkende udtryksformer dels er i tæt familie med de traditionelle stentøjsgenstande, dels opfylder definitionens krav om, at de skal være sintrede.

De fremstilledes ved på blankbrændt porcelæn eller stentøj at glasere med en zink- og metaloxidholdig glasur og brænde glasuren oxyderende ved ca. 1300° C. Glasuren reagerede med den underliggende glasur, og ved afkølingen kunne der dannes de smukkeste store krystaller eller andre interessante keramiske virkninger, som f. eks. slangehudsglasurer.

Clément og senere hans efterfølgere som tekniske ledere af Den kongelige Porcelainsfabrik fremstillede selv genstandene med krystalglasurer, og det blev betragtet som kunstnerisk arbejde, som de havde ret til at signere og få et vist økonomisk udbytte af, når de fremstillede genstande solgtes. C.F. Ludvigsen, der overtog den tekniske ledelse af fabrikken efter Valdemar Engelhardts død i 1915, har til mig i 1953 fortalt, at Engelhardt havde ret betydelige indtægter af sin fremstilling af genstande med krystalglasurer. Clément fremstillede i produktionsmålestok mange genstande med krystalglasur i efteråret 1889, og ca. 120 stk. heraf blev ifølge fabrikkens bøger i foråret 1890 sendt til fabrikkens udsalg i Paris, hvor de vakte stor interesse og hurtigt blev solgt.

Valdemar Engelhardt

Cléments efterfølger Valdemar Engelhardt, der var teknisk leder 1891-1915, arbejdede kunstnerisk videre med stentøj, og Philip Schou nævner i sine dagbogsnotater i november 1899, at ”Engelhardt tager ud af Ovnen en Frø med farvede Glasurer, som vi alle mene er et yderst interessant Stykke”.

Engelhardt arbejdede også fra 1891 videre med Cléments krystalglasurer, videreudviklede dem og det var vist ham, der skabte f. eks. slangehudsglasurerne, samtidigt med, at han opretholdt en rimelig stor produktion af genstande med Cléments glasurer. De solgtes godt både i Frankrig, USA og i Danmark, så godt, at Philip Schou i 1893 bestemte, at der skulle iværk-

sættes en regelmæssig produktion af genstande med krystalglasurer.

Først efter Philip Schous pensionering i 1902 genoptog man for alvor Cléments andre eksperimenter med stentøj, idet et hold af fabrikkens ledende kunstneriske medarbejdere dannede en lille arbejdsgruppe, som i begyndelsen benyttede porcelænsovnen til brænding af stentøjsprøverne.

Gruppen bestod af kunstnerne Arnold Krog og Chr. Joachim, ingeniøren Valdemar Engelhardt og året efter kunstneren Knud Kyhn. Et par år senere fik man anskaffet en lille ovn til stentøjseksperimenterne, der stadig foregik med reducerende brænding, og man fik en drejer til hjælp.

Af det fremstillede stentøj blev en del stykker solgt til gode venner af fabrikken, andre foræret til Kunstindustrimuseet, og resten findes stadig i fabrikkens museum, hvor der findes en herlig samling af dem.

Eksperimenterne med dette stentøj løb lidt ud i sandet omkring 1908, fordi gruppens medlemmer blev pålagt andet arbejde, således fik Chr. Joachim nok at gøre med at udvikle Aluminias nye brogetmalede kunstserier, og Knud Kyhn fik arbejde på Bing & Grøndahl, hvor man også var kommet i gang med stentøjseksperimenter.

Men interessen for stentøj levede stadig, f. eks. udstillede man prøver af de nye keramiske produkter på fabrikken, så besøgende kunne se dem og beundre dem.

Det gjorde bl.a. Patrick Nordström i 1911, og det bevirkede, at han søgte ansættelse på Den kongelige Porcelainsfabrik, hvor han arbejdede i årene 1912-22. Han arbejdede med reducerende brændte glasurer, mest påvirket af japansk stentøj, men han fremstillede også Okseblodsglasurer af høj teknisk og kunstnerisk værdi, påvirket af kinesiske glasurer. Der findes en stor samling på fabrikken af hans prøver og arbejder.

Konklusion

Jeg finder det som nævnt ret uinteressant, hvem der først arbejdede med stentøj i Danmark, men skal det endelig være, er det en kendsgerning, at Adolphe Clément midt i 1880-erne arbejdede med stentøjsglasurer efter japansk inspiration. Dette kan dokumenteres med notater i den journal, han i 1880-erne førte om interessante emner, som han arbejdede med.

Endvidere fremstillede han selv over hundrede genstande med stentøjsglasurer - krystalglasurer - efteråret 1889, og de sendtes foråret 1890 til Den kongelige Porcelainsfabriks udsalg i Paris, hvor de vakte sensation og hurtigt blev solgt. Produktion og salg fremgår af fabrikkens bøger, der stadig opbevares i fabrikkens arkiv. Clément forlod Den kongelige Porcelainsfabrik i 1891, men produktionen fortsatte til 1927, hvor den ophørte. Produktion og salg gennem disse mange år kan som nævnt dokumenteres ved gennemgang af fabrikkens bøger.

Man kan altså med stor sikkerhed sige, at det var Adolphe Clément på Den kongelige Porcelainsfabrik, der var den første i Danmark, som fremstillede og solgte stentøj. Nogle vil måske sige, at jeg som mangeårig teknisk direktør for Den kongelige Porcelainsfabrik ikke har været neutral i denne sag, men det har jeg gjort mig stor umage for at være. Der er da mulighed for, at andre kan finde tilsvarende oplysninger om kunstnere og virksomheder, der meget tidligt arbejdede med stentøjsprodukter, og kan dokumentere deres oplysninger på tilsvarende vis, som jeg har kunnet gøre det, og det vil jeg da meget gerne høre om.

Jeg vil gerne sige igen: Om nogle kunstners produkter er helt sintrede eller ej, eller om en enkelt kunstners produkter tidsmæssigt er fremstillet lidt før alle andres, er for mig at se ret ligegyldigt. Det er den kunstneriske kvalitet af genstandene, det hele drejer sig om.

Udstillinger hvor og hvornår i Danmark ved Gunnar Jakobsen

Udstillingsoversigten er udarbejdet på grundlag af afsøgninger på Internettet. Oversigten er ikke udtømmende og publiceres med forbehold for eventuelle aflysninger/ændringer. Inden et eventuelt besøg bør man derfor undersøge, om udstillingen nu er blevet til noget samt udstillingens åbningstider.

Der henvises tillige til tillægget til *keramiske noter 29/2009*, der indeholder en oversigt over museer og gallerier fortrinsvis i Europa. Oversigten er ikke udtømmende, men vil være en god hjælp, hvis man skal rundt i Europa og gerne vil se keramik på sin vej.

En afsøgning af Internettet kan stærkt anbefales, inden man begiver sig af sted. Websites med gode museums- og udstillingsoversigter:

<http://icom.museum/vlmp/world.html> [Museums around the world]

www.konstkalendern.se [Sverige]

www.studiopottery.co.uk [Storbritannien]

www.keramik-atlas.de [Tyskland]

www.ceramique.com [Frankrig]

Nogle af de bedre tidsskrifter indeholder også gode omfattende udstillingsoversigter som bl.a.:

Ceramic Review - www.ceramicreview.com

Neue Keramik/New Ceramics - www.neue-keramik.de

København og omegn

Ann Linnemann studie galleri, Kronprinsessegade 51, 1306 København K. Tlf 33 93 35 03. Website: <http://annlinnemann.blogspot.com/>.

Copenhagen Ceramics, Smallegade 46, baghuset 2. sal tv, 2000 Frederiksberg. Website: www.copenhagenceramics.com. Galleriet holder som hovedregel Artist Talk kl. 14.00 lørdagen efter åbningen af en udstilling.

Officinet, Bredgade 66, 1260 København K. Website: www.danskekunsthandaandvaerkere.dk.

→08.09.12 *SiO₂*. Keramik. Afgangsudstilling 2012 Danmarks Designskole, Bornholm. Designer Zoo, Vesterbrogade, København.

→22.09.12 *Landscapes with events*. Gitte Jungersen og Louise Hindsgavl. Copenhagen Ceramics. Gitte Jungersen and Louise Hindsgavl both explore the figurative aspect.

They take separate points of departure, one in an animal-poetic quality, and one in a brutal landscape realism.

→23.09.12 *Ætlinge*. Nye keramiske værker af Ninna Gøtzsche. Officinet. Nina Gøtzsche udfolder den skabende keramiske proces med værker, der trækker spor fra egne oplevelser og indtryk og bliver en del af hendes æt.

Alle mine keramiske arbejder er en del af mig, de er opstået af mine tanker, min baggrund og mine referencer. For at lave gode keramiske arbejder, skal de være velovervejede. I denne udstilling har jeg fulgt forskellige retninger og stemninger, der har formet mig. Arbejderne bliver en del af mig, en del af min æt.

→29.09.12 Ursula Munch-Petersen viser mange nye skåle i mange størrelser og farver. Clausens Kunsthandel, Toldbodgade 9, 1253 København K. Website: www.clausenskunsthandel.dk.

06.09.12-29.09.12 *Form & Fantasi*. Ole Jensen og Louise Birch. Ann Linnemann studie galleri. Flot design starter med åbenhed, en legende tilgang til formen, materialet og brug af fantasien ud i alle retninger, - en over alle grænser nysgerrig afprøvning af alle muligheder og umuligheder.

Den erfarne designer Ole Jensen har på udstillingen fået følgeskab af den unge keramikker Louise Birch. De beskriver legen med form og fantasi, øjeblikket længe før de alvorlige beslutninger og økonomiske betragtninger om en idé, et keramisk produkt/værk skal produceres eller på anden måde forholde sig til brug, mode, tendenser. Værkerne er 'sig selv nok' og viser det fantastiske frie spillerum, hvor alt er muligt, legende let, muntert farverigt, skitseagtigt, men også helt alvorligt rummer en egen særlig værdi.

Ole Jensen: Det er ikke så let at komme i form og være fantasifuld... Det er som om der fremmanes en næsten frygtløs tilstand med ny åbenhed for æstetiske kvaliteter hinsides det perfekte, 'den gode smag', stilistisk orden og hvad der er moderne eller umoderne...?

Louise Birch: Hverdagstingene ændrer betydning i og med at de ændrer skala... Fascinationen af miniatureverdener har fulgt med mig ind i voksenlivet. Det er som at kigge ind ad et vindue til en anden dimension, hvor logikken er en anden end her og hvor der bliver talt til fantasien og intuitionen...

Begge har valgt at arbejde i lertøj ud fra samme tematiske udgangspunkt, form og fantasi ;-) men på helt forskellig måde er deres verdener kommet til at spille bold mod og med hinanden. Louise Birch har intuitivt besluttet at lade sine figurer stå helt råt og uglaseret, mens Ole har kastet sig ud i et stærkt farverigt univers af ting, der kan bruges på mange måder. De har sluppet de velovervejede beslutninger, bevidste tendenser og moderetninger for at kaste sig selv og beskueren ind i den verden, hvor tingene bliver til... i spontane øjeblikke.

Ole Jensen er kendt i mange hjem som designeren af de gule tekander, bløde opvaskebaljer, koste og fejbeblade. I den større offentlighed er han især anerkendt for sit design i samarbejde med Royal Copenhagen, Muuto, Normann Copenhagen og Louis Poulsen; men han vender til stadighed blikket mod den inspiration der udspringer i håndens arbejde, leret og keramikken. www.olejensendesign.com.

27.09.12-20.10.12 *Martin Bodilsen Kaldahl*.

Copenhagen Ceramics. With the computer becoming a frequent player in recent years in my working process a certain (unbearable?) virtual lightness of being has become my companion and tempts me to reconsider some of the qualities that I value in the ceramic material. The work lingers here – between old and new media – and my ventures into digitally based methods and toolboxes impact my long relationship with clay and glazes. I have come to use juxtapositions and parallelism as method. Linking digitally generated form with elements of apparent figurative reference to a natural component. Or, for instance, paralleling glaze textures with various printed ornamental patterns arrived at through digital automatism.

04.10.12-27.10.12 *Tektoniske Forskydninger*. Bente Hansen. Ann Linnemann studie galleri.

11.10.12-08.11.12 *SiO₂*. Afgangsudstilling 2012 Danmarks Designskole, Bornholm. Kunstakademiets Designskole, Biblioteket, Holmen, København.

25.10.12-17.11.12 *Folkloristic elitism*. Marianne Nielsen & Anne Tophøj. Copenhagen Ceramics. The exhibition takes its point of departure in the values and meanings that are associated with and embedded in things. Partly in folklore and the popular domain where tradition prevails, where nature is used as the basis and point of departure for the design or decoration of the things we surround ourselves with, and where the trivial and the sentimental have their natural place. And partly on an elitist level where things spring from a desire to break with tradition, and where the emphasis is on the solitary, the intellect, thinking and aesthetics.

01.11.12-30.11.12 *Ceramic print – Narrative*. Paul Scott og gæster. Ann Linnemann studie galleri. Paul Scott er en kunstner kendt for sin research om keramisk tryk, teknik og historie. Paul Scott skaber kritiske værker, der overskrider grænserne mellem kunst og design. I løbet af de 20 år fra udgivelsen af hans bog: 'Ceramics and Print' er trykte motiver på keramiske overflader blevet almindelige i den keramiske samtidskunst. I forbindelse med en helt ny udgivelse af bogen vil denne udstilling om narrativer i nutidig keramisk tryk omfatte internationale kunstnere, der er førende indenfor dette felt.

02.11.12-02.12.12 *Currious Clay - Exit 12*. Officinet.

22.11.12-15.12.12 *Her alter ego universe*. Christin Johansson. Copenhagen Ceramics. Some people may have a hunch, but no one knows exactly what she has been plotting: an intriguing circus universe that has evolved over

many years. The strange little animals that she houses and the music she explores are a mix of reality and dream.

It raises the question: Who is normal, and what is normalcy, really? She is not always alone. Sometimes, her circus friends come to visit. On other days, she draws visitors in off the street with her secret little notes.

Take off your shoes, and step inside; feel the warm sawdust. If you stay long enough, she may give you a gift to take home in the form of a publication that she is working on in the small hours of the morning when she is alone with her thoughts.

She has found a place where her dreams can come true, and where she can create a world that appears coherent and makes sense to her but not necessarily to anyone else.

It is a unique opportunity to be allowed into her universe, briefly becoming a part of it. An experience akin to visiting someone else's dream.

07.12.12-13.01.13 *Lise Seier Petersen*. Officinet.

Øvrige Danmark

Asnæs

03.11.12-25.11.12 Udstilling med bl.a. Iben Harboe Christensen. Huset i Asnæs, Storegade 31, 4550 Asnæs, Website: www.husetiasnaes.dk.

Billund

Billund Kunstforening, 7190 Billund. Website: www.BillundKunstforening.dk.

07.11.12-03.12.12 *Kirsten Winther Johansen*. [Billund Kunstforening], Den Jyske Sparekasse, Rådhuspladsen, 7190 Billund.

30.01.13-24.02.13 *Claydies*. Tine Broksø & Karen Kjældgård-Larsen. [Billund Kunstforening], Billund Centret, Hans Jensens Vej 6, 7190 Billund.

Dronningmølle

→02.09.12 *En familie rundet af kunst og kreativitet*. Munkerup Strandvej 78, Dronningmølle, 3250 Gilleleje. Website: www.munkeruphus.dk. Bang familien har i generationer fostret dygtige malere, designere indenfor glas og keramik, billedhuggerarbejder m.m.

Frederikssund

17.11.12-16.02.13 *Ny keramik i dialog med J.F. Willumsen*. J.F. Willumsens Museum, Jenrksvej 4, 3600 Frederikssund. Website: www.jfwillumsensmuseum.dk.

Haderslev

→16.09.12 *Både med og uden*. Haderslev Kunstforening, Det gamle havnekontor, Jomfrustien 52, 6100

Haderslev. Udstilling med bl.a. Eva Koj (D), Susan Lange og Malene Møller Hansen samt maleren William Skotte Olsen m.fl.

06.10.12-30.12.12 *Form · Dialog · Proces*. Heidi Guthmann Birck og Aage Birck. Arkæologi Haderslev, Museum Sønderjylland, Dalgade 7, 6100 Haderslev. Website: www.haderslev-museum.dk. Heidi Guthmann Birck og Aage Birck har tænkt, formet og frembragt unika i snart mere end 50 år.

Siden midten af 1960'erne har de to kunstnere delt bo og værksted og deltaget i separat- og gruppeudstillinger over hele verden. Begge er de optaget af at udforske materialets ultimative muligheder, finde formernes moder - teknisk såvel kunstnerisk - og hele tiden er det i en konstant vedvarende kreativ dialog med det værende og kommende og med hver sit stærkt personlige formsprog.

Heidi Guthmann Birck udforsker og udfordrer skulpturen og i særdeleshed den menneskelige figur og det menneskelige væsen i dyrefiguren.

Aage Birck er optaget af objektet i form af beholderen og dennes dialog med andre former fra andre tider, steder og fag.

Holbæk

13.10.12-18.11.12. *Bodil Manz og Lene Bødker*. Keramik og glas. Æglageret, Lindevej 6, 4300 Holbæk. Website: www.aeglageret.dk.

Holmegaard

→03.09.12 *Af ler og sand*. Holmegaard Park, Glasværksvej 54, Fensmark, 4684 Holmegaard. Website: www.holmegaardpark.dk. Udstillerne er fire keramikere og fire glaskunstnere, der for nyligt er blevet færdiguddannede fra Designskolen Bornholm, som er en del af Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering. De enkelte udstillere er: Damien Francois, Tillie Burden, Marte Kartfjord, Lene Tangen, Lene Roehrig, Christina Schou Christensen, Helene Callesen og Helene Søjshøjdt.

Hjørring

12.09.12-21.10.12 *Den Nordiske Keramik*. Vendsyssel Kunstmuseum, P. Nørkjærs Plads 15, 9800 Hjørring. Website: www.vkm.dk.

Vendsyssel Kunstmuseum kaster lys på nye strømninger indenfor den nordiske samtidskeramik. Udstillingen vil vise værker, der udfordrer den keramiske tradition og vores forventninger til keramikken som materiale. De deltagende kunstnere er unge nordiske keramikere (Ane Fabricius Christiansen (DK), Ann-Louise Gustafsson (S), Susanne Hangaard (DK), Henny Linn Kjellberg (S), Julie Levorsen (DK), Toril Redalen (N), Anders Ruhwald (DK/USA), Caroline Slotte (SF), Mariko Wada (DK/Japan)], der alle arbejder med en konceptuel og procesorienteret tilgang til keramikken.

Udstillingen vises som en del af aktiviteterne omkring konferencen *Scan Ceram* (tidligere *Scandinavian Ceramics*

Conference in Hjørring, Denmark), som foregår i 20.-23. september 2012 på University College Nordjylland. Se nærmere info om konferencen på www.scanceram.dk.

Kerteminde

06.10.12-10.12.12 *Tågen letter* – Maja Lisa Engelhardt. Katalog, Johannes Larsen Museet, Møllebakken 14, 5300 Kerteminde. Website: www.johanneslarsenmuseet.dk. Det er sansninger af landskabet, der kommer til at pryde Johannes Larsen Museets udstillingssale efteråret 2012, hvor museet viser værker af kunstneren Maja Lisa Engelhardt.

Udgangspunktet er det gådefulde øjeblik, netop når tågen letter, og landskabets prægtighed anes - et øjeblik som også Carl Nielsen hentede inspiration fra til sit musikværk ”Tågen letter”.

Kolding

Galleri Pagter, Adelgade 3, 6000 Kolding. Website: www.galleripagter.dk. Tlf 75 54 09 30.

→30.09.12 *Horror Vacui*. Morten Løbner Espersen. Bogudgivelse. Trapholt, Æblehaven 23, 6000 Kolding. Website: www.trapholt.dk. Morten Løbner Espersen er uden tvivl dansk keramik mest imponerende yngre keramikere. Produktionen er generelt af så høj kvalitet, at hver enkelt værk kan kaldes mesterværker. Derudover har Morten Løbner Espersen en imponerende udstillingsaktivitet, særligt uden for landets grænser.

→30.09.12 *Fabeldyr*. Ginette Wien. Kolding Bibliotek, Slotssøvejen 4, 6000 Kolding. Website: www.koldingbib.dk. Keramikeren Ginette Wien udstiller fabeldyr. Ginette Wien er uddannet i 1985 fra Kolding Kunsthåndværkerskole, keramisk linie. Siden en studierejse til Kina i 1994, har Ginette Wien næsten udelukkende arbejdet med fabeldyr.

→06.10.12 *Per Ahlmann*. Nye skulpturelle keramiske værker. Galleri Pagter. Per Ahlmann viser nye skulpturelle keramiske værker sammen med billeder af billedkunstneren Cai Ulrich von Platen.

Per Ahlmann tog i 1995 afgang fra Designskolen i Kolding (Institut for Unika). Har siden da udført et stort antal meget spændende keramiske skulpturer, har udstillet på en lang række museer og gallerier i ind- og udland, solgt til museer og fonde og modtaget meget anerkendende priser. Således modtog han i 2007 Detlefs' store keramikpris og i 2011 Kunstfondens 3-årige arbejdsstipendium. Som begrundelse for sidstnævnte skrev Statens Kunstfond:

Kunsthåndværk- og Designudvalget ønsker at tildele Per Ahlmann det treårige arbejdsstipendium for hans arbejde med den keramiske skulptur.

Der er ingen ende på, hvad keramikken kan drives til, når den personlige begavelse mødes med de rette muligheder, under de rette omstændigheder og på det rigtige tidspunkt. Per Ahlmann mødte keramikken på Tommerup Teglværk i den store tid for kunstkeramiske ytringer sidst i firserne. Et

intermezzo på designskole virkede kun mildt forstyrrende på hans allerede karakteristiske talent. Siden afgang i 1995 har han arbejdet som en gal mand for at finde sig selv, og i dag fremtræder han som noget så sjældent som en keramisk skulptør, der er fuldkommen et med sit materiale. Form, indhold, glasur og farve kan simpelthen ikke tænkes uden hinanden.

Hans formmæssige variationer er næsten endeløse, dog ofte med referencer til den lidt mere virkelige virkelighed. Kropslige og andre naturlignende elementer mødes f.eks. med detaljer af næsten industriel påtrængenhed. De ofte meget åbne skulpturelle konstruktioner oversvømmes som regel af tykke psykedeliske glasurer. Det er moderne skulptur – meget moderne. Men i sammenligning med de mange installatoriske ytringer i tidens skulpturfelt faktisk også lidt altmodisch. Per Ahlmann insisterer nemlig ikke bare på objektet som betydningssskabende – men også på keramik som gangbart, moderne udtryksmiddel. På den modellerede skulpturs autonomitet og på håndværkets brugbarhed. Derfor er han en sjælden, farverig og værdifuld fugl i dagens skulpturskov.

Middelfart

Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus, Kongebrovej 42, 5500 Middelfart. Tlf 64 41 47 98. Website: www.grimmerhus.dk.

→Indtil videre. *Gaven*. Nyopsætning af kongeligt porcelæn. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus. Danmarks Keramikmuseum præsenterer et udsnit af den helt overvældende gave, som Royal Scandinavia a/s har overdraget museet. Gaven omfatter et massivt opbud af dansk keramik er fremstillet på Alumina, Den kongelige Porcelainsfabrik og Bing & Grøndahl, og spænder fra det mest eksklusive og fornemme til det mere folkelige og velkendte. Samlingen repræsenterer noget af det ypperste kunsthåndværk og omfatter alt fra de folkekære juleplatter til pragtstykker af anerkendte navne som Jais Nielsen og Axel Salto.

02.09.12-24.02.13 *Bjørn Wiinblad*. Lyst og livsværk / Anoeuvre of joy and delight. Bogudgivelse. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus. I samarbejde med Bjørn Wiinblads Fond [Website: www.bjornwiinblad.dk] gennemfører Danmarks Keramikmuseum en omfattende udstilling omkring keramikeren og kunstneren Bjørn Wiinblad (1918-2006).

Udstillingen vil naturligvis præsentere Wiinblads egne keramiske unika-værker, men han producerede også både steldesigns og unikke stel, og han begrænsede sig ikke til keramik, men lavede scenografier, billeder, kostumeforlæg, gobeliner samt meget andet.

Dertil kommer, at han var en ivrig samler. Udstillingen viser nogle af hans indkøbte værker fra bl.a. Kina, Japan, Peru og Mexico, ligesom der også er et udvalg af værker af prominente danske keramikere.

Odense

Keramik-Galleriet, Lotte Blom, Læssøegade 168, 5230 Odense M. Website: www.lotteblom.dk.

→14.09.12 *Anette Filtenborg*. Keramik-Galleriet.

→14.10.12 *Jeanette Gøttsch*. Keramik-Galleriet.

15.09.12-14.11.12 *Birgit Marie Kjær*. Keramik-Galleriet.

Rønne

→29.12.12 *Hjorths Fabrik - 150 år i Krystalgade*. Hjorths Fabrik – Bornholms [arbejdende] Keramik-museum, Krystalgade 5, 3700 Rønne. Tlf 56 95 01 60. Website: www.bornholmsmuseer.dk/hjorths.

Skanderborg

→09.09.12 *Keramik – fra og til tiden*. Udstilling af keramikeren Bent Wiborg. Skanderborg Museum, Adelgade 5, 8660 Skanderborg. Website: www.skanderborgmuseum.dk.

Bent Wiborg viser i udstillingen ”Keramik - fra og til tiden” eksempler på sin keramik fra de 45 år, han har arbejdet som keramikeren. Igennem tiden har der været rig lejlighed til at eksperimentere og føre keramikken i nye retninger.

Bent Wiborg fortæller om sine arbejder: ”De fleste af de unika og brugsting, jeg fremstiller, er drejede, men jeg anvender også modellering og pladeteknik. I brugstingene lægger jeg vægt på form og funktion. Brugstingene har haft en stor plads: kopper, tallerkener, tepotter, fade, skåle mv. er blevet drejet, dekoreret og brændt.

Med tynde streger og geometriske mønstre søger jeg et enkelt og stilfuld kunstnerisk udtryk. Det glaserede mod det uglaserede understreger keramikens lethed og tyngde. Glasurerne holdes i gråhvide, grønne og blå nuancer.

Arbejdsprocessen er lang med rige muligheder for nye idéer undervejs. Det er altid spændende at åbne en ovn fuld af nybrændt keramik. Resultatet vil under alle omstændigheder give glæde og næring til ny inspiration. Det er i denne proces jeg finder energien til at fortsætte og videreudvikle en tusindårig tradition med fremstilling af keramik.

Tistrup

27.10.12-25.11.12 *Randi Platz og Elsebeth Øberg*. Kunsthåndværkermøde. Janus Bygningen, Lærkevej 25, 6862 Tistrup. Website: <http://www.janusbygningen.dk/>

Randi Platz er uddannet som keramikeren på Kolding Kunsthåndværkerskole i 1985. I sin keramik arbejder hun både med det fine porcelæn og det grove stentøj. I stentøj arbejder hun med vaser i den ovale form, som bygges op ved hjælp af pladeteknik. Når hun drejer, bliver porcelænsleret til skåle, kopper o.lign.

Elsebeth Øberg arbejder i sin keramik på at gøre formen fri. Hun ”forsøger at give udtryk for det liv, der strømmer

igennem os og være ét med det." Begge kunsthåndværkere er bosat i Janus Bygningens "opland", nemlig i henholdsvis Vejen og Nr. Nebel.

Tønder

→30.09.12 *Tappio Wirkkala billedhugger*. Tønder Kunstmuseum, Kongevej 51, 6270 Tønder. Website: <http://www.museum-sonderjylland.dk>.

For første gang nogensinde vises den internationalt berømte finske designer og billedhugger Tapio Wirkkala (1915-1985) på en særudstilling i Danmark.

Tapio Wirkkala var en af Nordens mest fremragende formgivere i det 20. århundrede. Gennem en omfattende og helt unik produktion af designobjekter og skulpturer opnåede han både at blive en ledende figur inden for moderne finsk design og en foregangsmand inden for den abstrakte skulptur i efterkrigstidens Finland.

Tapio Wirkkala nåede at arbejde for så fremtrædende virksomheder som Iittala i Finland, Rosenthal i Tyskland og Venini i Italien, og udstillingens ene del viser et bredt udsnit af hans mange designobjekter frembragt i metal, porcelæn, glas og træ.

Varde

→31.12.12 *Liv i ler*. Varde Museum, Kirkepladsen 1, 6800 Varde. Website: www.vardemuseum.dk.

Vejen

Vejen Kunstmuseum, Østergade 4, 6600 Vejen. Website: www.vejenkunstmuseum.dk.

2013 Udstilling om Suzette Cathrine Holten (f. Skovgaard) i samarbejde med Skovgaard Museet. Bogudgivelse.

Møller & Bøgely's keramiske Kunst-brænderi.

[planlagt]. Vejen Kunstmuseum. Vejen Kunstmuseum arbejder frem mod at præsentere en udstilling om Møller & Bøgelys værksted. Den vil primært handle om keramikken.

Vejle

08.09.12-11.11.12 *Fragile*. Maria Rubinke. Katalog. Vejle Kunstmuseum, Flegborg 16-18, 7100 Vejle. Website: www.vejlekunstmuseum.dk. Maria Rubinke er uddannet på Glas- og Keramikskolen på Bornholm i 2008 og har allerede en række udstillinger i udlandet bag sig, bl.a. i Kina, England, Frankrig og Holland. Hun er blandt de unge kunstnere (f. 1985), der benytter sig af traditionelle kunstudtryk og materialer, men tilføjer helt nye og uventede lag og vinkler.

Hun udfører sine skulpturer i den sarteste hvide porcelæn, så de ved første øjekast kan minde om nipsfigurer. Ved nærmere eftersyn er skulpturerne overraskende og surrealistiske, idet de transformeres fra traditionelle, charmerende porcelænsfigurer til bidske og provokerende værker, der peger på tabuiserede følelser som svinger mellem begær og sadisme.

Viborg

Museet, Domkirkestræde 2-4, 8800 Viborg. Website: www.skovgaardmuseet.dk.

→28.10.12 *Skovgaard Museets 75 års jubilæum*.

Den 25. juli 1937 slog Skovgaard Museet dørene op for første gang. Et museum opfattes traditionelt som en institution, hvor alt er statisk, stillestående og støvet. Med udstillingen vil museet gerne demonstrere den store udvikling, det har gennemgået i løbet af de 75 år. Fra museets allerførste erhvervelse til den allerseneste. Fra en tidligere museumsleders minder om sin tid på museet til en video på YouTube af en gæsts besøg på museet.

Ultimo januar 2013- Udstilling om Suzette Cathrine Holten (f. Skovgaard) i samarbejde med Vejen Kunstmuseum. Bogudgivelse. Skovgaard Museet.

Aalborg

2013 *DOK#1*. Toldbod Plads, 9000 Aalborg. Website: <http://www.dok1.dk>. For at holde ambitionsniveauet satser DOK#1 fremover på at afholde markedet på Toldbod Plads som en biennale, dvs. hvert andet år. Næste gang, DOK#1 finder sted, bliver i 2013.

Aarhus

Kunstkammeret, Den Gamle By, Viborgevej 2, 8000 Århus C. Website: www.dengamleby.dk. Det topsikrede Kunstkammer i Den Gamle By indeholder vægtige museer inden for ure, sølv, porcelæn og fajance. På alle tre områder er Den Gamle Bys samlinger landsdækkende og hører til de absolut bedste i landet.

Udlandet – et udvalg

Der henvises i øvrigt til udstillingsoversigten til *keramiske noter 35/2012*, som ligger på foreningens website: www.keramikkens-venner.dk.

Aberfeldy

01.09.12-07.10.12 *Lotte Glob*. Watermill Gallery. Mill Street, Aberfeldy, Perthshire. PH15 2BG. Website: www.aberfeldywatermill.com. Lotte Glob has been working from studios in Durness in the far North West of Scotland since 1964.

Berlin

Keramik-Museum Berlin, Schustehrusstr. 13, D-10585 Berlin-Charlottenburg. Website: www.keramik-museum-berlin.de.

→30.09.12 *Ceramic and Glass*. BodeMuseum, Am Kupfergraben 1, 10178 Berlin. Website: www.smb.museum. The storerooms of the Museum of Byzantine Art contain an array of ceramics and several surprisingly well preserved glass objects from the East Roman Empire. Most of these objects have never been placed on public display before. Several selected ceramics and some glassware from Egypt and Asia

Minor are now on display in rooms 110 and 113 of the Bode Museum.

Several painted and, in some instances, unusually shaped terracotta vessels represent the diversity of pottery craftsmanship in late antique and early Christian Egypt. The earliest examples of glazed ceramic from the Byzantine Empire with ornamentation executed either in paint, scratched plaster (sgraffito) or enamelling in the *champlevé* technique, date back to the 8th century. The works became markedly more popular from the 10th century onwards and often feature added dots of color that stand up from the ceramic surface.

Like ceramic, glassware was also often part of the smaller finds in excavations of former Byzantine settlements. Together, these artefacts are a testament to the rich diversity of forms and styles of decoration in the multifaceted Byzantine culture of dining.

→22.10.12 *Haël-Keramik 1923-1933*. Margarete Heymann-Loebenstein (1899-1990) und ihre Haël-Werkstätten für künstlerische Keramik in Marwitz. Keramik-Museum Berlin.

→28.10.12 *Porcelain for the Palaces of Frederick the Great*. Schloss Köpenick, Schloßinsel 1, D- 12557 Berlin. Website: www.smb.museum/smb.

During the Seven Years' War (1756-1763) Frederick II had Prussian troops take control of the Meissen porcelain factory and ordered scores of highly coveted porcelain works be produced for his court. In 1761 he encouraged Johann Ernst Gotzkowsky (who became a leading merchant and financier in Frederick II's reign), to set up his own porcelain factory in the Prussian capital Berlin. But when this commercial venture was poised to fail, the king swiftly decided to take over the production site and in 1763 established it as a royal factory, with the royal sceptre as its trademark.

Frederick II fostered an almost patriarchal relationship with his porcelain and in many instances personally intervened in decisions on form and décor. The sculptor Friedrich Elias Meyer, a pupil of Johann Joachim Kändler, was the factory's most skilled and adaptable model master. With the help of his brother Wilhelm Christian, he raised the factory to great status. Particular emphasis was placed on the production of services. They were produced, mostly for display purposes only, for specific palaces. The décor of these palaces was often directly reflected in the services. The king himself became personally involved in decisions on form and décor and encouraged the development of particular colours, of which 'bleu mourant' (pale or 'dying blue') is the most famous, closely associated with the Prussian court. Frederick soon also began to effectively exploit the value of porcelain works as diplomatic gifts. All these aspects of Frederick II's influence on porcelain production are brilliantly illustrated by works from the Museum of Decorative Arts' own collection.

→05.11.12 *Gertraud Möhwald und Umfeld der Burg Giebichenstein Halle*. Schenkung Barry und Thomas McDaniel. Keramik-Museum Berlin.

→31.12.12 *China and Prussia · Porcelain and Tea*. Asian Art Museum, Museen Dahlem, Lansstraße 8, D-14195 Berlin. Website: www.smb.museum/smb. The treasures of the Far East - porcelain and tea - have fascinated Europeans since the early modern period. 'East-Indian' trading companies shipped these much sought-after and often precious goods to the West.

The 'Royal Prussian Asiatic Company in Emden to Canton and China' was founded by Frederick II and from 1750 to 1757 it sent four trade ships to East Asia. One of these ships returned to Emden in north Germany bearing exquisite cargo: a dinner service, embellished with the Prussian coat of arms, as a gift for the king. Some 75 pieces from that service are now on show in the Thronsaal in a 'Prussian room' specially installed for the exhibition in the Museum of Asian Art's East-Asian wing. Continuing the theme of tea, a counterpoint to the historical display is provided by a contemporary artwork: Ai Weiwei's 2009 'Tea House'. The installation spreads out around the ensemble of imperial thrones on view in the room: a masterpiece of Chinese lacquer art, dating from the last quarter of the 17th century.

→28.01.13 *Form - Funktion - Ideologie*. Keramik in Deutschland 1933 bis 1945. Keramik-Museum Berlin.

Boston

→23.09.12 *An Unspoken Dialogue with Japanese Tea*. The Museum of Fine Arts, 465 Huntington Avenue, Boston, MA 02115-5597. Website: www.mfa.org. "An Unspoken Dialogue with Japanese Tea" has been organized to complement an exhibition and a series of programs focusing on the contemporary Japanese tea bowl to be held in the Boston community during spring 2011.

Drawn from the extensive holdings of the Museum of Fine Arts' Morse Collection of Japanese Pottery and from several private collections, this show will explore the rich tradition of ceramics, lacquerware and bamboo that have been made for the preparation and drinking of tea (*chanoyu*) from the sixteenth century to the present day.

Bruxelles

08.09.12-06.10.12 *Aneta Regel de Lue & Mikael Jackson*. Puls Contemporary Ceramics, Place du Châtelain 4, B-1050 Bruxelles. Website: www.pulsceramics.com.

Bürgel

→30.09.12 *Wolfgang Philler*. Keramik Die Keramikwerkstatt Bürgel der Burg Giebichenstein Kunsthochschule Halle 1978-1997. Töpferspuren in Bürgel 4. Keramik Museum Bürgel, Am Kirchplatz 2, D-07616 Bürgel. Website: www.keramik-museum-buergel.de.

Châteauroux

→30.09.12 *roger capron et ses suivants*. Musée Bertrand à Châteauroux, 2 rue Descente des Cordeliers, Châteauroux. Website : <http://www.ville-chateauroux.fr>.

Roger Capron est un grand céramiste de Vallauris. Cette exposition à caractère rétrospectif autour de l'œuvre de l'artiste a pour but de mieux le faire connaître et de mieux comprendre le patrimoine céramique urbain réalisé par ce dernier dans de nombreuses communes du département de l'Indre. Pour compléter cette présentation et comprendre la forte personnalité et le rayonnement de cet artiste, seront associés les travaux de ses plus proches collaborateurs, son épouse Jacotte Capron et Jean-Paul Bonnet, son collaborateur pendant quarante six ans (castelroussin d'origine).

Düsseldorf

→28.10.12 *Martin McWilliam – Das Gefäß und sein Bild*. Hetjens-Museum, Deutsches Keramikmuseum, Palais Nesselrode, Schulstrasse 4, D-40213 Düsseldorf. Tlf +49 211 89 94 210. Website: www.duesseldorf.de/hetjens.

Frechen

→13.01.13 *Ganz in Weiss*. Stiftung Keramion - Zentrum für moderne + historische Keramik, Bonnstrasse 12, D-50226 Frechen. Website: www.keramion.de. Tlf +49 22 34 69 76 90.

Fürstenberg

→18.11.12 *Von Fürstenberg nach Asien*. Das Museum im Schloss, [Porzellanmanufaktur Fürstenberg], Meimbrexener Straße 2, D-37699 Fürstenberg/Weser. Website: www.fuerstenberg-porzellan.com.

Kap Sun Hwang ist einer der führenden Porzellan-Designer der Gegenwart. Dank seiner Studien in Europa wie in Asien versteht es der Gestalter aus Korea, in seiner Kunst stets eine Brücke zwischen Asien und Europa zu schlagen. Seit 2003 bekleidet er die Professur an der Keramikklasse am College of Fine Arts der National Universität in seiner Heimatstadt Seoul. Seither hat er zahlreiche Studierende in die Geheimnisse der Porzellangestaltung eingewiesen. Die besten Arbeiten seiner Schüler präsentiert Kap Sun Hwang nun in Museum im Schloss Fürstenberg und belegt damit die hohe Qualität des Wissenstransfers zwischen Asien und Europa.

Gabsheim

15.09.12-16.09.12 27. *Werkstattausstellung*. Gerald & Gotlind Weigel mit Beate Kuhn als Gast. Keramische Werkstatt, Hadergasse 7, D-55288 Gabsheim.

Gera

→07.10.12 *Meisterliche Japanische Studiokeramik*. Die Schenkung Welle. Museum für Angewandte Kunst, Greizer Straße 37, D-07545 Gera.

Gustavsberg

→07.10.12 *Gustavsberg Studio – estetisk laborator-um*. Gustavsberg Porslinsmuseum, Odelbergs väg 5, S-134 40 Gustavsberg. Website: www.porslinsmuseum.varmdo.se. Museet vill med denna utställning uppmärksamma att det är 70 år sedan Gustavsbergs Studio, eller "G-studion" som den snart kom att kallas, började sin verksamhet.

Våren 1942 ombildades Kågeavdelningen till Gustavsbergs

Studio. Den lanserades som ett "estetiskt laboratorium" inom fabriken's rammar. Studion skildrades gärna idylliskt som en idéernas oas i industrijättet, en idéverkstad där arbetet kunde ske i lugn och ro utan ackord och kontorstid.

Studion debuterade i maj 1942 med utställningen "Fajanser målade i vår" där Wilhelm Kåge och Stig Lindberg i samarbete med Berndt Friberg tog upp den gamla och livfulla fajanskonsten. Utställningen som visades i fabriken's egna lokaler på Birger Jarlsgatan i Stockholm väckte stor uppmärksamhet.

Studion utvecklades snabbt under rekordåren efter kriget och antalet medarbetare växte. Som mest var totalt ett 50-tal personer engagerade i verksamheten. Antalet konstnärliga medarbetare uppgick till omkring 15-20 st. Studion upphör i samband med nedläggningen av hushållsporslinsfabriken 1993.

Utställningen visar verk av följande konstnärer (i bokstavsordning): Bengt Berglund, Karin Björquist, Berndt Friberg, Margareta Hennix, Paul Hoff, Wilhelm Kåge, Lisa Larson, Anders Liljefors, Stig Lindberg, Ursula Printz, Pia Rönndahl, Mari Simmulson, Börje Skogh, Britt-Louise Sundell, Sven Wejsfelt och Eje Öberg.

Heidelberg

→02.09.12 *Earth and Heaven*. Claudi Casanovas og Alev Ebüzziya Siesbye. Galerie Marianne Heller, Friedrich-Ebert-Anlage 2, Im Stadtgarten, D-69117 Heidelberg. Website: www.galerie-heller.de.

Göteborg

→17.09.12 *Lis-Ellen Westergaard*. "Glöd". Keramiska bilder utförda genom glasyrexperiment. Lerverk, Lilla Kyrkogatan 1, S-411 17 Göteborg. Website: www.lerverk.se/www.lisellen.se.

→09.09.12 *Ryozo Miki*. Röhsska Museet, Vasagatan 37-39, S-400 15 Göteborg. Website: www.designmuseum.se. Den japanske keramikern Ryozo Miki flyttade till Sverige på 1960-talet, och har med undantag av några år i Danmark varit verksam här sedan dess. Han arbetar med drejade vaser och skålar, reliefer och skulpturer. Keramiken är förankrad i japansk konst och filosofi och präglas av ett nära förhållningssätt till de keramiska materialen och till naturen, varifrån konstnären hämtar många av sina motiv.

Henrichemont

06.10.12-13.11.12 *La Galerie Anita Besson invite ses artistes*. Le Centre céramique contemporaine, La Borne, 18250 Henrichemont. Website: <http://laborne.org/>. Udstilling med bl.a. Anne Fløche og Hans Vangso.

Höhr-Grenzhausen

→30.09.12 *Beate Kuhn*. Plastische Arbeiten. Keramikmuseum Westerwald, Lindenstrasse 13, D-56203 Höhr-Grenzhausen. Website: www.keramikmuseum.de. Seit den 50er Jahren ist Beate Kuhn eine der wichtigsten deutschen Keramikerinnen. Sie hat mit ihrem eindeutig zuzuordnenden Stil der Montagen aus - früher oft - gedrehten, heute gezogenen

und gebauten Fragmenten den engen Grenzen der Nachkriegskeramik die Lust an Farbe und Form eröffnet.

Beate Kuhns abstrakte wie figürliche Objekte, die nach Inspiration aus Natur wie Moderner Musik entstehen, haben mit einem großen Oeuvre plastischer Arbeiten der keramischen Szene entscheidende Impulse gegeben.

Die Künstlerin ist heute noch experimentell wie klassisch gant im Material Ton „drin“.

Japan

28.08.12-05.09.12 *Dansk kunsthåndværk*. Udstilling med deltagelse af keramikere Ulla Hansen, Kim Holm, Bodil Manz og Kirsten Sloth + Kazuma Nakano. Kominka Museum, Kitakamakura. Website: www.kominka-museum.com.

21.09.12-29.09.12 *Kirsten Sloth*. Galleri Omotesando, Nagano.

13.04.13-21.04.13 Ishikawa Prefectural Museum of Art. Website: www.ishibi.pref.ishikawa.jp/english/index.html.

London

05.09.12-04.10.12 *Ruth Duckworth (1919-2009)*. Erskine, Hall & Coe, 15 Royal Arcade, 28 Old Bond Street, London W1S 4SP. Website: www.erskinehallcoe.com.

06.10.12-10.11.12 *A thousand Hours*. Edmund de Waal. Allan Christea Gallery, 31 Cork Street, London W1S 3NU. Website: www.alancristea.com.

In my forthcoming exhibition I have made a series of works that respond to ideas of architecture, space and memory, with excursions into classical poetry and the fragmentary nature of texts. In the largest piece I have ever made, a thousand hours, I have tried to make something anti-monumental, a work with real architectural presence and scale, but one that allows the viewer to move through and around the work.

New York

The Schein-Joseph International Museum of Ceramic Art, Alfred University, New York. Website: <http://ceramicsmuseum.alfred.edu>.

Due to nearby construction the exhibition gallery of the Museum is closed until further notice. The Museum is currently located in a temporary 1500 sf gallery in Binns-Merrill Hall on the Alfred University campus.

→14.09.12 *Colorscapes*. The Schein-Joseph International Museum of Ceramic Art. The exhibition surveys three prominent colors in ceramic history – brown, white, and green. Over one hundred pieces from the collection are on display with the addition of contemporary pieces on loan from artists Linda Cordell, William DePauw, Gerit Grimm, Bryan Hopkins, Nicholas Kripal, Forrest Lesch-Middelton, and John Williams.

07.02.13-05.04.13 *New Morphologies*. Studio Ceramics and Digital Processes. The Schein-Joseph International

Museum of Ceramic Art. *New Morphologies* highlights work that emerges from the encounter between the physical materiality of ceramic objects and the ephemerality of digital information. Working in Belgium, the U.S., Holland, and the U.K., the makers in this exhibition explore the intersection of digital technology with ceramic practice.

While digital fabrication technology has become ubiquitous in industrial production for its functional advantages - precision, efficiency, scalability - the work in this exhibition presents a distinct cross-current. Rather than employing technology as a straightforward solution to issues of production, these artists pose scenarios and questions that arise from the combination of digital technology and craft production.

What emerges is the precision of a machine layered with the risk of manual work. The individual authorship of the studio artist as auteur becomes hybridized with the collaborative and dispersed networks of digital space. Variability, chance, and material idiosyncrasies are introduced into machine processes and modeled through coded algorithms.

Paris

09.10.12-02.11.12 *La Ligne*. Lis Ehrenreich og Poul Pedersen. Galerie Weiller, Rue Gît-le-Coeur 5, 75006 Paris.

Pomona

14.10.12-12.01.13 Mettlach & Royal Worcester. American Museum of Ceramic Art, AMOCA, 340 S. Garey Avenue, Pomona CA 91766. Website: www.ceramicmuseum.org.

AMOCA will feature ceramic wares from the Villeroy and Boch, Mettlach Company, as well as Royal Worcester fine painted porcelain. With a grand display, we will trace the long history of these factories since 1880. Mettlach wares have long been a desirable collection, and AMOCA boasts the largest collection in North America due to a recent acquisition from Robert and Collette Wilson.

San Diego

→06.01.13 *Nature, Tradition and Innovation*. Contemporary Japanese Ceramics from the collection of Gordon Brodfuehrer. Mingei International Museum, 1439 El Prado - on the Plaza de Panama, San Diego CA 92101. Website: www.mingei.org. This exhibition explores the evolution of contemporary Japanese ceramics through the work of many artists and a variety of forms, from tea bowls and noodle cups to stunning vases and robust platters. Strong and sculptural, these ceramic pieces also reveal an earthy beauty through abstract forms, soft colors and pools of glaze. These organic objects come from kilns throughout the regions of Japan.

Skokloster

→30.09.12 *Barockt? Skoklosters Slott, S-746 96 Skokloster*. Website: www.skoklosterslott.se. *Barockt?* heter sommarens stora utställning på Skoklosters slott. Christine Eyde Viennet, fransk keramik med norska rötter, ställer ut tre av sina tematiska samlingar. tre rum - tre teman.

Fat, vaser och krukor dekorerade med djur och växter i trompe l'oeil inspirerade av den berömda franske renässanskeramikern Bernhard Palissy. Hans berömda plastiska dekor av kräldjur, reptiler och växter har genom tiderna både tjuvat och avskräckt och balanserat på gränsen till det absurda.

Färgrika skulpturer av växter och djur, en värld befolkad av mystiska djur som tillhör olika arter, verkliga eller imaginära. Med sina vridna tentakler och klotformiga ögon tycks de betrakta oss med ömsesidig häpnad. I den magnifika kungssalen står ett dignande bord dukat med keramik i trompe l'oeil.

Tidigt började hon att fascineras av den franske renässanskeramikern Bernard Palissy (1510-1590). Hans oförtröttliga arbete ägnat åt att prisa naturens uppenbarelser i deras skönhet, styrka och samtidigt nyttoinriktade form fascinerade henne. Hon kom därefter att ägna sig åt att skapa föremål, inspirerade av hans syn på naturen. Under 30 år har Christine Viennet format föremål som återskapar markens många djur, skog, vatten, fauna och flora.

Idag ägnar hon sig åt en ny värld, havens djup, deras djur, växter och former i en tidvis mystisk, drömlig omgivning i en färgrik och prunkande inramning.

Christine Eyde Viennet skapar liv från lera, stengods och porslin, allt i en sprakande prakt. Leran ser hon som en komplex och närmast mystisk materia, med anor långt tillbaka i människans historia.

Toronto

Gardiner Museum, 111 Queen's Park, Toronto, Ontario, Canada M5S 2C7. Website: www.gardinermuseum.on.ca.

→11.11.12 *Joanne Tod - invited invasion*. Gardiner Museum. Toronto artist Joanne Tod is best known for her paintings of people and places. Tod's paintings raise complex and sometimes uncomfortable questions about identity, power and cultural values. Her work has been widely exhibited within Canada as well as many private and corporate collections. Tod will present new work that responds to the Gardiner's historical collections including painted plates and paintings.

→06.01.13 *Connections*. Canadian and British Studio Ceramics. Gardiner Museum. This exhibition of 30 works from the 1960s to the present highlights Canadian ceramicists' strong ties with the British studio pottery movement. Focusing on immigration, apprenticeship and education, the exhibition investigates the ties that bind, underscoring the challenges of interpreting and transcending British traditions. The exhibition draws largely from the Gardiner's Raphael Yu Collection.

07.02.13-28.04.13 *Transformation by fire*. Gardiner Museum.

Uppsala

Uppsala Konstmuseum, Uppsala Slott, S-752 37 Uppsala. Website: www.uppsala.se/konstmuseum.

→17.10.12 *Taisto Kaasinen*. En färgstark finländare. Uppsala-Ekeby keramik. Uppsala Konstmuseum.

Den finländske formgivaren Taisto Kaasinen (1918-1981) var verksam vid Uppsala-Ekeby under åren 1953-1962. De år Kaasinen var i Uppsala sammanföll med brukets storhetstid på femtiotalet. Kaasinen kom från Arabias fabriker i Helsingfors och återvände till Arabia efter uppsalaliden. Under de nio åren vid Ekebyfabriken uttryckte han sig i färgstarka, expressiva och kraftfulla figurer och i väggreliefer. Motiven kom från såväl flora som fauna: sommarängens prakt med blommor, fjärilar, bin och fåglar; de färggranna och starkt uttrycksfulla fiskarna i sin egen biotop; storskogens hackspettar och tjäder-tuppar samt fjällvärldens högtidsklädda samer med sina renar.

Taisto Kaasinen anlätades också för att gestalta offentliga miljöer för skolor, sjukhus och industrier. I Uppsala finns "Jordens utveckling" en utsmyckning för ett trapphus i Uppsala Ångkvarn, numera Lantmännen Cerealia. "Jordens utveckling" visas i utställningen som en väggtafet, på samma sätt presenteras en magnifik kakelvägg som finns i nuvarande Internationella Engelska skolan i Eskilstuna. Väggutsmyckningen i Eskilstuna består av tre delar med motiv från urtida grottmålningar och hållristningar.

Den färgstarke finländaren hade ett alldeles eget formspråk, naivt men med en glöd och kraftfullhet i uttrycket som stod i stark kontrast till Uppsala-Ekebys produktion under femtiotalet. I museets fasta Uppsala-Ekebyutställning visas under sommaren "Formsäkert femtiotal" som tydligt markerar olikheterna mellan Kaasinsens djärva och robusta lekfullhet och de övriga Ekebyformgivningarnas kollektioner.

09.06.12→ tills vidare *Uppsala-Ekeby - Formsäkert femtiotal*. Uppsala Konstmuseum.

Koncernen Uppsala-Ekebys mest dynamiska period inföll i mitten av 1900-talet och har kallats "en konstnärlig guldålder". Produktionen stod på topp, den konstnärliga ledningen var framgångsrik och fler konstnärer än tidigare var knutna till företaget, som expanderade kraftigt. Femtiotalet var framför allt de kvinnliga formgivningarnas decennium och Ingrid Atterberg, Hjördis Oldfors och Mari Simmulson de starkt lysande stjärnorna.

Ingrid Atterberg införde flera tekniska innovationer och hade fallenhet för konstnärliga experiment som bidrog till företagets framgångskoncept, framför allt genom svartleran (Negro 1953-58), chamotteringen (Chamotte 1957-58) och sintergodset (Eterna 1958, Pastell 1958). Hon använde sig av de nya sätten att arbeta i en avancerad och abstrakt dekorerad keramik, men metoderna togs också i bruk av de andra formgivarna.

Hjördis Oldfors bidrog med populära, lättsålda föremål i abstrakta dekorer och symmetriska former. Hon ställde svart mot vitt (Pingvin 1954, Atoll 1956-58), små pastellfärgade prickar i grupper mot en svart bakgrund (Poäng 1956) och screentryckta geometriska mönster i tre färger mot en vit yta (Fasad 1957).

I Mari Simmulsons keramik ser vi ett kraftfullt uttryck i dekorerade fat och skålar med stiliserade kvinnoansikten med ton av folklore och i de figurativa kvinnor som var så kännetecknande för henne. Simmulsons produktion var omfattande och varierad, de omtyckta serierna Mars och Maj fanns i produktion under hela femtiotalet.

Femtioalet sammanföll med att konsthantverkets status ökade, Vicke Lindstrand införde en rad nya idéer under sin tid som konstnärlig ledare 1942-50. Exporten tilltog världen över och köparna var intresserade, optimismen var stor och allt fler konstnärer anställdes vid företaget. År 1955, i efterkrigstidens positiva anda, hölls Helsingborgs-utställningen, H55 och Upsala-Ekeby var här en stor utställare. H55 handlade om vår boendemiljö och bidrog starkt till att göra femtioalet till formgivningens årtionde.

Men tiderna förändrades, storhetstiden övergick i ett sextioal där företaget mötte en ökad konkurrens och Upsala-Ekeby-bruket lades ner 1978. ”I efterhand framstår perioden runt mitten av 1900-talet alltmer som en lycklig konstnärlig guldålder i fabriken historia, insprängd mellan det osjälvständiga kopierandet under seklets första decennier och det resignerade förfall som kännetecknar sextio- och sjuttioalerna” (Love Jönsson, Upsala-Ekeby 1886-1978 : en historik i ord och bild om ett bruk, 2007).

Vallauris

Musée Magnelli, Musée de la Céramique, Place de la Libération, F-06220 Vallauris. Website: www.vallauris-golfe-juan.fr.

→12.11.12 *Biennale internationale de Vallauris – création contemporaine et la céramique*. Musée Magnelli.

→12.11.12 Shigeki Hayashi. Musée Magnelli.

Waddesdon Manor

→28.10.12 *Edmund de Waal at Waddesdon Manor*.

Website: www.waddesdon.org.uk.

Waddesdon is a fabulous faux-French chateau in the middle of Buckinghamshire, full of Sèvres porcelain, gilt furniture and extraordinary art. Now a National Trust property, it was built for Baron Ferdinand de Rothschild in the late 19th century. It is a wonderfully nuanced bit of Rothschild assimilation into Victorian English society, a sort of dressing-up game on the grandest scale possible.

*I was invited to make new body of work in response to the collections and interiors of the manor. And so I have made a series of vitrines of porcelain to put alongside all the other vitrines. It is my take on family and display and a way of thinking through in visual terms some of the ideas that drift through my book, *The Hare With Amber Eyes*. Here I take on ideas of collecting itself, how things are kept together, lost, stolen or dispersed.*

Weiden

→07.10.12 *Koreanische Keramik: Kap-Sun Hwang*. Zweigmuseum der neuen sammlung München,

Luitpoldstrasse 25, D-92637 Weiden. Website:

www.keramikmuseum.die-neue-sammlung.de.

Europa und Asien: Zwei Kontinente mit unterschiedlichen Kulturen und Traditionen. Kap-Sun Hwang verbindet mit seiner Kunst beide. Er schlägt Brücken zwischen Europa und Asien, Deutschland und Korea und - mit dieser Ausstellung - zwischen Schleswig-Holstein und Bayern, zwischen Seoul und Weiden.

Aufgewachsen in Seoul studierte er dort Keramik, Kunstgeschichte und Philosophie. 1990 übersiedelte er in die Bundesrepublik, wo er 1998 sein Zweitstudium der Keramik an der Muthesius Kunsthochschule in Kiel abschloss. Seit 2003 lehrt er als Professor für Keramik am College of Fine Arts der National Universität in seiner Heimatstadt Seoul. Sein Leben spielt sich zwischen Korea und Kellinghusen, seinem deutschen Wohnsitz ab. Seine Keramik spiegelt asiatische Präzision und Ästhetik sowie deutsche Individualität wieder, verbunden durch eine unglaubliche Technik und subtile Haptik. Kap-Sun Hwang gehört zu den den führenden Porzellan-Gestaltern der Gegenwart, für den Industrie und Handwerk keine Gegensätze darstellen, sondern sich gegenseitig befruchten.

www.keramikkens-venner.dk
e-mailadresser

På www.keramikkens-venner.dk finder du foreningens vedtægter, oplysninger om dens bestyrelse samt ikke mindst oplysninger om kommende arrangementer, generalforsamling, generalforsamlingsreferat mv samt links på internettet til forskellige udstillingssteder i Danmark samt andre nyttige links

e-mailadresser. Keramikkens Venner har e-mailadresser på en hel del af sine medlemmer, men mangler stadig en del. Bestyrelsen skal derfor opfordre de resterende medlemmer til at meddele sekretæren deres e-mail-adresse, hvis I har en sådan, samt i øvrigt holde sekretæren opdateret med ændringer.

købes

Keramik af Gutte Eriksen, Lisbeth Munch-Petersen, Christian Poulsen og Gertrud Vasegaard søges. Gode værker betales til liebhaverpriser af privat samler. Kontakt: Jens Bukh, tlf 22 62 28 13 eller e-mail: jensbukh@regionh.dk.

Bøger, kataloger og artikler om dansk keramik 2012

ved Gunnar Jakobsen

- Tove Anderberg. Håndens/åndens værk.* Red. af Karin Andersson. Vendsyssel Kunstmuseum, Hjørring 2012. 88 s. ill. litt. (s 4-5 Forord. Af Sine Kildeberg, s 6-12 Håndens/åndens værk. Af Karin Andersson og s 20-27 Sansningernes formidler. Af Lara Juhl Jakobsen).
- Anja Margrethe Bache. Ceramic glazed concrete as installation art that questions materiality, time, space, and context. Profile.* By Anja Margrethe Bache. new ceramics. 4/2012, s 21-23. ill.
- Hvisken & Rum* af Vibeke Erbs. Medlemsnyt. Venneforeningen for Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 10. årg. 2/2012, s 10. ill. [Anja Margrethe Bache].
- Karen Bennicke.* Af/by Iben From. [Afsnit]. I: Arkitektonisk Stuegang. KunstCentret Silkeborg Bad, Silkeborg 2012, s 14-17 og 54. ill. dansk og engelsk tekst.
- Peter Brandes: Mellem Ithaka og Svendborg.* Keramik, skulptur, tegning, grafik og maleri. SAK [Svendborg Kunstforening] Kunstbygning, Svendborg 2012. 104 s. ill. noter. (s 5 Forord. Af Helle Wisbech, s 7-28 En kunstner mellem Ithaka og Svendborg. Af Peter Michael Hornung, s 42 Penelope og Odysseus. Af Peter Brandes og s 47-63 Roskilde Domkirke. Kongeporten og Sankt Andreaskapellet. Samtale mellem Peter Brandes og Jens Pedersen).
- Den maleriske kartograf.* Thorald Brendstrups sans for steder. Af Gertrud Oelsner. I: Thorald Brendstrup. I guldalderens skygge. Red. af Gertrud Oelsner & Ingeborg Bugge. Aarhus Universitetsforlag · Fuglsang Kunstmuseum & Ribe Kunstmuseum. 2012, s 25-27, se specielt s 28-30 (En spæd begyndelse. Optegnelser på porcelæn). ill. litt. noter. 198 kr.
- Gurli Elbækgaard.* Af Charlotte Jul. uå. 24 s. incl. omslag. ill.
- Every story tells a picture.* Cubo og kunsten. Utzon Center, Aalborg 2012, s 10-11 (Maja Lisa Engelhardt & Center for sundhed og træning, Skælskør) og 32. ill.
- En gave af Hansen Jacobsen keramik* af Teresa Nielsen. KOT. Kunst omkring Trolden. 20. årg. 3/2012, s 8-12. ill.
- Niels Hansen Jacobsen og Bruun-Møllers boghandel i Vejen* af Teresa Nielsen. KOT. Kunst omkring Trolden. 20. årg. 1/2012, s 5-6. ill.
- “Mit Feuer und Flamme”.* Ceramics in Contemporary Art. By Stefanie Dathe and Barbara J. Scheuermann. New Ceramics. 1/2012, s 38-39, se specielt s 38. ill. [Louise Hindsgavl].
- Ceramics and the Human Figure.* By Edith Garcia. A & C Black [Website: www.acblack.com], London 2012. 176 s. ill. index. hf. 25 £. [s 113-115 Louise Hindsgavl og s 18 Peder Rasmussen].
- Anne Mette Hjortshøj.* Goldmark Ceramics Monographs 18. Goldmark Gallery, Uppingham 2012. 64 s. ill. litt. (s 7-27 Anne Mette Hjortshøj. Essay by Phil Rogers).
- Anne Mette Hjortshøj.* Paying Honest Attention. Goldmark Ceramics Films. Goldmark Gallery, Uppingham 2012. [PAL format]. 22 min/Slide-show.
- Ildsjælen med tændstikæskerne* af Pia Wirnfeldt. Medlemsnyt. Venneforeningen for Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 10. årg. 1/2012, s 6-7. ill. [Nina Hole].
- Fra keglesnit til fødekæde* af Poul B. Nielsen. Medlemsnyt. Venneforeningen for Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 10. årg. 2/2012, s 11. ill. [Lene Roehrig Kjær].
- Niels Lauesen * 1941 † 2011.* [Mindeord]. Af Helle Hove, Bente Skjøttgaard og Ole Jensen. keramiske noter. 18. årg. 35/2012, s [12].
- Versicolora.* Nes Lerpa. Forlaget Sohn [Website: www.sohn.dk], Rødovre 2012. 192 s. ill. 300 kr. (s 4-9 Nes Lerpas kunst/L'arte di Nes Lerpa/The art of Nes Lerpa. Af/di/by Luciano Caprile, s 57-61 Jorn/Lam/Lerpa. Af/di/by Lise Seisbøll, s 70-73 Grimmerhus: Keramisk kunst fra Asger Jorns Italien/Grimmerhus: Arte Ceramica dell'Italia di Asger Jorn/Grimmerhus: Ceramic Art from Asger Jorn's Italy. Af/di/by Lise Seisbøll og s 146-150 ff Værkstedet Ceramica Ibis/Il laboratorio Ceramica Ibis/The Ceramica Ibis Studio).
- Horror Vacui.* Morten Løbner Espersen. Trapholt Art Museum, Kolding og Forlaget Rhodos, Humlebæk 2012. 80 s. ill. (s 5 Horror Vacui at Trapholt. By Karen Grøn, s 65-69 A Lump of clay. By Björn Springfieldt og s 71-77 I am a vessel. By Morten Løbner Espersen).
- Numinous Aura.* The work of ceramic artist Alev Ebüzziya Siesbye. By Walter H. Lokau. new ceramics. 4/2012, s 24-27. ill.

Charlotte Poulsen by Nesrin During. [Profile]. new ceramics. 3/2012, s 12-14. ill.

I actually like it when people can't stand my Sculptures. Interview of Maria Rubinke by Signe Hoffmeyer. Stella Magazin 4. 2012 [The Dark Issue], s 38-47. ill. [Maria Rubinke].

Class of 2012 af Lise Ulrich. Eurowoman 117. 2012, s 74-85, se specielt s 76 samt 74. ill. [Maria Rubinke].

Maria Rubinke. Katalog. Vejle Kunstmuseum, Vejle 2012. *

Echo Chamber. Anders Ruhwald and Marie Torbensdatter Hermann. with an essay by Ezra Shales. Schein-Joseph International Museum of Ceramic Art, New York 2012. 33 s. ill. *

Kirsten Sloth. [2012]. 4-fløjet folder. ill. dansk og engelsk tekst [af Kirsten Sloth].

Courageous Chargers. Ian Wilson inspired by the work of Vibeke Stubbe Teglbjærg. Ceramic Review 256. 2012, s 40-45. ill. *

Makers Notes by Vibeke Stubbe Teglbjærg. Ceramic Review 256. 2012, s 69. ill. *

Det muntre køkken. Kulørt Alumina. Af Majken S. Eliassen. Antik & Auktion. 15. årg. 5/2012, s 42-47. ill. [Nils Thorsson].

Gertrud Vasegaard. Af Leif Lautrup-Larsen. keramiske noter. 18. årg. 35/2012, s [5-10]. [Kommentar og supplerende oplysninger til "Gertrud Vasegaard". Af Henning Jørgensen. Holstebro Kunstmuseum, Holstebro 2011].

Lyst og livsværk - Bjørn Wiinblad. Af Pia Wirnfeldt. Medlemsnyt. Venneforeningen for Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 10. årg. 3/2012, s 3-5. ill.

Bjørn Wiinblad. Lyst og livsværk. An oeuvre of joy and delight. Red. af/ed. by Majbritt Løland & Pia Wirnfeldt. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus, Middelfart 2012. 144 s. ill. litt. kilder. (s 7 og 9 Forord/Preface. Af/by Lise Seisbøll, s 13-16 og 21-22 Bjørn Wiinblads gæstebud/Bjørn Wiinblad's feast. Af/by Lars Hedebo Olsen, s 27-37 Bjørn Wiinblad. Et kunstnerisk stjernebillede - festlig, folkelig, feteret og foraget/Bjørn Wiinblad. An artistic constellation - fun, popular, admired and despised. Af/by Pia Wirnfeldt, s 41-46 og 51-53 Indenfor i Aladdins hule. Om Bjørn Wiinblads bolig i Kgs. Lyngby/Inside Aladdin's cave. About Bjørn Wiinblad's House in Kgs.

Lyngby, s 57-61 og 65-67 Gennem en keramisk linse/Through a ceramic lens. Af/by Ane Maria Holst-Schmidt, s 68-69 Bibliografi. Kildemateriale og s 135-138 Bjørn Wiinblad (1918-2006)).

Michelin keramik af Kim Flyvbjerg. MS Berlingske Tidende. 06.05.2012, s 6-8. ill. [Aage Würtz].

Karen Kjaeldgard-Larsen and Tine Broksø. Claydies - two ladies who work with clay. By Schnuppe von Gwinner. new ceramics. 4/2012, s 28-31. ill.

Fra forskydning til betydning af Pia Wirnfeldt. Medlemsnyt. Venneforeningen for Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 10. årg. 1/2012, s 3-4. ill. [Anja Margrethe Bache og Lene Roehrig Kjær].

SiO₂. [Afgangsudstilling 2012]. The Royal Danish Academy of Fine Arts. School of Architecture, Design and Conservation. The School of Design. [Danmarks Designskole, Bornholm 2012]. [96 s]. ill. engelsk tekst om de enkelte afgangere. (s 2-3 Unika og mangfoldighed. Af Anne-Louise Sommer og s 4 SiO₂). [Lauge Brixvold, Cæcilie Kaas Jørgensen, Theis Lorentzen, Line Maria Lund, Pernille Pontoppidan Pedersen, Mia Refslund Jensen og Martin Wils].

Biennale Internationale Vallauris 2012. création contemporaine et céramique. [XXIIe Biennale Internationale] Vallauris 2012. Somogy Éditions d'Art, Paris 2012. 215 s. ill. CD-Rom vedlagt. [Lise Damsager Hansen, Mikael Jackson og Anders Ruhwald samt Turi Heisselberg Pedersen og Bodil Manz]. *

Inga og Ejvind Kold Christensens Fond 1984-2012. Red. af Bodil Busk Laursen. Inga og Ejvind Kold Christensens Fond, København 2012. 83 s. ill. (s 3 Forord. Af Jens Gehl og s 4-9 Ejvind Kold Christensen - en mosaik. Af Bodil Busk Laursen. [Karen Bennicke, Martin Bodilsen Kaldahl, Bente Hansen, Esben Lyngsaa Madsen, Malene Müllertz og Gertrud Vasegaard].

Kunsthåndværk på nethinden. ACAB. Arts & Crafts Association Bornholm. 2012. [Jubilæumsskrift og katalog til udstilling i Rundetårn]. 151 s. ill. litt. 100 kr. (s 5 Preface/Forord. By/Af Bodil Busk Laursen og s 127-147 ACAB: Individualister i forening/Individualists United. Af/By Bente Hammer). [Keramikerne Kumiko Kimbari Asti, Karina Bautz Jensen, Vibeke Berland, Bodil Brandt, Eva Brandt, Lene Fensholt, Lenny Goldenberg, Heidi Hentze, Anne Mette Hjortshøj, Gerd Hiort Petersen, Peter Hiort Petersen, Helle Vilsen Hutchinson, Simon Lund Koefoed, Else Linde, Helle Lund-Hansen, Hans Munck Andersen, Jesper Nielsen, Ann-Charlotte Ohlsson, Ejnar Paulsen, Anne Stougaard, Pernille Stougaard og Charlotte Thorup

med en kort biografi og eventuelle statements samt et billedopslag for hver].

Børnenes søde hjælpere af Karen Døssing. Antik & Auktion. 15. årg. 3/2012, s 64-67. ill. [Børnehjælpsdagsfigurerne 1941-1965, der er udført i et samarbejde mellem tegneren Herluf Jensenius og overmodellør Hans Henrik Hansen for Alumina - samtlige figurer er gengivet i artiklen].

Petersen Tegl. A passion for brick. By Ida Prastegaard. [Architecture]. new ceramics. 3/2012, s 50-53. ill.

Fra Sans til Samling. The Intuitive Collector. Ny donation fra samleren Erik Veistrup. A new donation from the collector Erik Veistrup. Red. af /Ed. by Pia Wirnfeldt. Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus, Museum of International Ceramic Art, Middelfart 2012. 216 s. ill. litt. (s 7 og 9 Forord/Preface. Af/by Lise Seisbøll, s 11-16 og 17-20 En samlers genom/The Genome of a Collector. Af/by Pernille Stensgaard, s 21-30 og 33-37 Fra Sans til Samling – ny donation fra samleren Erik Veistrup/The Intuitive Collector – a new donation from Erik Veistrup. Af/by Pia Wirnfeldt, s 39-191 Erik Veistrups donationer. [Citerer fra en rundgang i samlingen med Erik Veistrup] ved Jan Horskjær, s 192-193 Erik Veistrups donationer til danske museer/Erik Veistrup's donations to Danish museums, s 194-197 Erik Veistrups donation til Danmarks Keramikmuseum - Grimmerhus 2012, s 198-213 Erik Veistrups donation til Danmarks Keramikmuseum - Grimmerhus 2005 og s 215 Litteratur om Erik Veistrups Samling). [Per Ahlmann, Beate Andersen, Thorvald Bindesbøll, Martin Bodilsen Kaldahl, Lone Borgen, H.A. Brendekilde, Christian Bruun, Hans og Birgitte Börjeson, Peter S. Carlsen, Kirsten Christensen, Sandra Davolio, Lis Ehrenreich, Lisa Engqvist, Gutte Eriksen, Anne Fløche, Niels Erik Gjerdevik, Arje Griegst, Jeanne Grut, Bente Hansen, Helle Hansen, Niels Hansen Jacobsen, K. Hansen Reistrup, Jørgen Haugen Sørensen, Turi Heisselberg Pedersen, Louise Hindsgavl, Marie Hjorth, Kim Holm, Ole Jensen, Gitte Jungersen, Richard Kjærgaard, Anne Kjærsgaard, Søren Kongstrand, John Kørner, Mark Lauberg, Hugo Liisberg, Ann Linnemann, Morten Løbner Espersen, Martin Mortensen, Lisbeth Munch-Petersen, Ursula Munch-Petersen, Hans Munck Andersen, Malene Müllertz, Jais Nielsen, Patrick Nordström, Fie Norsker, Erik Nyholm, Bjørn Nørsgaard, Christian Poulsen, Lars Ravn, Jane Reumert, Inger Rokkjær, Maria Rubinke, Karen Salicath, Axel Salto, Signe Schjøth, Andreas Schulenburg, Alev Siesbye, Bente Skjøttgaard, Lone Skov Madsen, Eva Stæhr-Nielsen, Eva Sørensen, Mette Vangsgaard, Hans Vangso, Gertrud Vasegaard,

Birte Weggerby, Per Weiss, Bjørn Wiinblad, Bode Willumsen og Barbro Åberg samt Claydies (Tine Broksø og Karen Kjældgård-Larsen), Den kongelige Porcelainsfabrik, Herman A. Kähler og Saxbo].

Fra sans til samling af Pia Wirnfeldt. Medlemsnyt. Venneforeningen for Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 10. årg. 2/2012, s 3-5. ill.

'Nu tilhører samlingen vitterligt Danmarks Keramikmuseum' af Lise Seisbøll. Medlemsnyt. Venneforeningen for Danmarks Keramikmuseum Grimmerhus. 10. årg. 2/2012, s 6. [Gaven fra Royal Scandinavia].

Shifting Paradigms in Contemporary Ceramics. The Garth Clark and Mark Del Vecchio Collection. By Garth Clark and Cindy Strauss with Glenn Adamson, Mark Del Vecchio, Ezra Shales and Jorunn Veiteberg and contributions by Keelin Burrows, Rebecca Elliot, Laura Houston and Elliott Zooney Martin. Yale University Press [Website: <http://yalepress.yale.edu/yupbooks>], New Haven and London in association with The Museum of Fine Arts, Houston 2012. 484 s. ill. litt. noter. index. ib. 70 £. [Michael Geertsen, Bodil Manz og Alev Siesbye].

Bøger på vej – Danmark 2012-2014

Dansk Keramisk Bibliografi. Af Gunnar Jakobsen. Ny revideret og opdateret udgave. Forlaget Vandkunsten [website: www.forlagetvandkunsten.dk].

Den japanske forbindelse – en væsentlig faktor i dansk kunst og design 1870-2010. Af Mirjam Gelfer-Jørgensen. Arkitektens Forlag [Website: www.arkfo.dk]. 2013.

Dansk kunstnerkeramik. Bestandskatalog ved Bodil Busk Laursen. [Designmuseum Danmarks samling af dansk kunstnerkeramik 1930-2010]. Designmuseum Danmark [Website: www.designmuseum.dk].

Keramiske Profiler. Af Ane Maria og Anni Holst Schmidt. Rhodos [www.rhodos.dk].

Saxbo. [Arbejdstitel]. Red. af Mirjam Gelfer-Jørgensen med bidrag af Mirjam Gelfer-Jørgensen, Morten Løbner Espersen, Teresa Nielsen og Anders Uhrskov.

Nye udenlandske bøger 2011-2014 – et udvalg

Ängelholms Krukmakere. Av Eva Kjerström Sjölin. Kulturhistoriska Föreningen för Södra Sverige. Kulturen [Website: www.kulturen.com], Lund 2012. 143 s. ill. litt. noter. kilder. stempler. 190 SEK.

- Shifting Paradigms in Contemporary Ceramics.* The Garth Clark and Mark Del Vecchio Collection. By Garth Clark and Cindy Strauss with Glenn Adamson, Mark Del Vecchio, Ezra Shales and Jorunn Veiteberg and contributions by Keelin Burrows, Rebecca Elliot, Laura Houston and Elliott Zooey Martin. Yale University Press [Website: <http://yalepress.yale.edu/yupbooks>], New Haven and London in association with The Museum of Fine Arts, Houston 2012. 484 s. ill. litt. noter. index. #
- Handmade in Britain* by Jo Norman. V & A Publishing [Website: www.vam.ac.uk], London. 01.10.12. 176 s. ill. litt. ib. 25 £.
- Susie Cooper.* By Alan Marshall. Shire Library. Shire Publications [Website: www.shirebooks.co.uk], Oxford. 19.03.13. 70 s. ill. litt. hf.
- Lucie Rie. Modernist Potter.* By Emmanuel Cooper. Paul Mellon Centre for Studies in British Art. Yale University Press [Website: <http://yalepress.yale.edu/yupbooks>], London 2012. 328 s. ill. litt. noter. index. ib. 30 £. #
- The Last Sane Man: Michael Cardew.* Modern Pots, Colonialism, and Counterculture. By Tanya Harrod. Paul Mellon Centre for Studies in British Art. Yale University Press [Website: <http://yalepress.yale.edu/yupbooks>], London. 31.10.12. 380 s. ill. litt. noter. index. ib.
- The Ceramic Art of James Tower.* By Timothy Wilcox. Preface by Antony Gormley. Lund Humphries [Website: www.lundhumphries.com], Farnham 2012. 176 s. ill. litt. noter. index. ib. 45 £. #
- Clay's Tectonic Shift.* John Mason, Ken Price and Peter Voulkos. 1956-1968. Ed. by Mary Davis Macnoughton. J Paul Getty Museum [Website: www.getty.edu], Los Angeles 2012. 240 s. ill. litt. ib. 40,40 \$.
- Vessels of Influence.* China and Porcelain in Medieval and Early Modern Japan. Duckworth Debates in Archaeology. By Nicole Rousmaniere. Bristol Classical Press. 2012. 144 s. ill. litt. noter. hf.
- Treasures of Chinese Export Ceramics.* From the Peabody Essex Museum. By William R. Sargent & Rose Kerr. Yale University Press [Website: <http://yalepress.yale.edu/yupbooks>], London 2012. 480 s. ill. litt. noter. ib. 45 £. #
- A History of Song Dynasty Ceramics.* By Stuart Powell. Matador [Website: www.troubador.co.uk], Kibworth Beauchamp 2012. 322 s. ill. litt. hf. 16,99 £.
- Wege zur Japanischen Keramik.* Tradition in der Gegenwart. Von Annelise & Wulf Crueger und Saeko Itô. 2. aktualisierte und erweiterte Auflage. [1. udg 2004]. Wasmuth Verlag [www.wasmuth-verlag.de]. 2012. 356 s. ill. litt. register. hf. 38 €.
- Japanische Keramik - Aufbruch im 20. Jahrhundert.* Bildung von Tradition, Moderne und Individualität 1900-1945. Von Gisela Jahn. VDG Weimar. 2014. [Udgives tillige på engelsk].
- Tee und Zen sind eins.* Die japanische Teezeremonie. Objekte des Museums für Kunst und Gewerbe Hamburg. Von Nora von Achenbach. Museum für Kunst und Gewerbe [Website: www.mkg-hamburg.de], Hamburg 2011. 80 s. ill. litt. hf. 22,90 €.
- Yasuhisa Kohyama.* The Art of Ceramics. By Susan Jeffries. Arnoldsche Art Publishers [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2012. 112 s. ill. litt. ib. 29,80 €.
- Dragons and Lotus Blossoms.* Vietnamese Ceramics from the Birmingham Museum of Art. By John A. Stevenson and Donald A. Wood. University of Washington Press. 2011. 320 s. ill. litt. noter. hf. 45 \$.
- The Herculaneum Pottery.* Liverpool's Forgotten Glory. By Peter Hyland. University of Chicago Press. 2012. 336 s. ill. litt. noter. hf. 30 £.
- Anne Hironelle.* Ceramic Art. By Jo Laurie & Jake Seniuk. University of Washington. 2012. 88 s. ill. ib. 29,95 \$
- Literatur auf Porzellan und Steingut.* Von Peter-Christian Wegner. Verlag Jörg Mitzkat [Website: www.mitzkat.de], Holzminden 2012. 310 s. ill. ib. 49,80 €.
- Die Porzellan-Manufakturen des Thüringer Waldviertels.* Eine Privatsammlung von Thüringer Porzellanfiguren des 18. Jahrhunderts im Fuldaer Stadtschloss. Von Gregor K. Stasch. Imhof Verlag [Website: www.imhof-verlag.de], Petersberg. 2013. 300 s. ill. litt. noter. ib.
- Frankenthaler Porzellan.* Von Barbara Beaucamp-Markowsky. Schriftenreihe der Gesellschaft der Keramikfreunde e.V. Düsseldorf. Hirmer Verlag [Website: www.hirmerverlag.de], München 2008-2012. ill. litt. noter. register. ib. Bd. 1: *Die Plastik*. 2008. 644 s. 98 €. Bd. 3: *Das Geschirr*. Efterår 2012. 640 s. 98 €. Bd. 2: Beiband *Die Archivalien* (zu Bd. 1 und 2). 2010. 412 s. 89 €.
- Sammellust.* Eine Einführung in das Sammeln von Porzellan aus Fürstenberg. Herausgegeben von Krueger, Thomas. Verlag Jörg Mitzkat [Website:

www.mitzkat.de], Holzminden 2011. 128 s. ill. litt. ib. 24,80 €.

Von Fürstenberg nach Asien. Junges Porzellan - Design aus Korea. Von Thomas Krueger und Bo Yoon Her. Katalog. Porzellanmanufaktur Fürstenberg [Website: www2.fuerstenberg-porzellan.com]. 2012. 60 s. ill. hf.

Die Königliche Porzellan-Manufaktur Berlin. Eine Kulturgeschichte. Von Volker Koop. be.bra verlag [Website: www.bebraverlag.de], Berlin. 01.10.13. 400 s. ill. litt. noter. ib. 78 €.

Albrechtsburg Meißen. Kunst oder Kommerz / Experiment und Produktion / Geschichte(n) für's Volk / Im Zentrum der Macht / MeisterWerk Albrechtsburg. Burgen und Gärten Sachsen Staatliche Schlösser. Sandstein [Website: verlag.sandstein.de], Dresden 2012. 5 bd. i kassette. 540 s. ill. litt. noter. hf. 34 €.

Das weiße Gold. Die Sammlung Meissener Porzellan des 18. Jahrhunderts auf Schloss Friedenstein Gotha. Stiftung Schloss Friedenstein [Website: www.stiftungfriedenstein.de], Gotha. 2012. 130 s. ill. litt. ib. 19,80 €.

Das Rote Gold. Die Sammlung Böttgersteinzeug auf Schloss Friedenstein. Von Martin Eberle. Stiftung Schloss Friedenstein [Website: www.stiftungfriedenstein.de], Gotha. 2012. 100 s. ill. litt. ib. 19,80 €.

Dresdner Porzellan. Mythos - Repräsentation – Inspiration. Herausgegeben von Erika Eschebach und Holger Starke mit Beiträgen von Holger Starke, Klaus-Peter Arnold und Olaf Stoy. Museen der Stadt Dresden [Website: www.stadtmuseum-dresden.de], Dresden 2012. 96 s. ill. litt. 14,90 €.

The Art of German Stoneware Ceramics. From the Charles W. Nichols Collection and the Philadelphia Museum of Art. By J. Hinton. Yale University Press [Website: <http://yalepress.yale.edu/yupbooks>], London 2012. 60 s. ill. litt. hf. 15,99 £.

Tendenzen deutscher Keramik 1905-1935. Vom Jugendstil zum Bauhaus. Von Werner Steinecke, Guido de Werd, Beate Kolodziej und Roland Mönig. Freundeskreis Museum Kurhaus u. Koekkoek Haus Kleve. 2012. 152 s. ill. litt. hf.

Keramikführer 2012-2014. Deutschland, Österreich, Schweiz und benachbarte Länder. Neue Keramik [Website: www.neue-keramik.de], Höhr-Grenzhausen 2012. 252 s. ill. 12 €.

Die Porzellansammlung zu Dresden. Von Ulrik Pietsch, Anette Lösch und Cora Würmell. Deutscher Kunstverlag [Website: www.deutscherkunstverlag.de], Berlin. 28.09.12. 98 s. ill. 9,80 €.

Henry van de Velde. Raumkunst und Kunsthandwerk. Ein Werkverzeichnis in sechs Bänden. Bd. 3: Keramik. Von Thomas Föhl und Antje Neumann. Seemann Henschel [Website: <http://henschel.txt9.de>], Leipzig. December 2013. 650-750 s. ill. litt. noter. ib. 148 €.

Arnold Schlader. Von Frank Günter Zehnder. Wienand Verlag [Website: www.wienand-koeln.de], Köln. Oktober 2012. 160 s. ill. ib. 29,80 €.

Kap-Sun Hwang. Koreanische Keramik - Korean Ceramics. Internationales Keramik-Museum Weiden, Zweigmuseum der Neuen Sammlung, Weiden 2012. 48 s. ill. engelsk og tysk tekst.

Daily Pleasures. French Ceramics from the Marylou Boone Collection. By Elizabeth Williams and Meredith Chilton. Los Angeles County Museum of Art. 16.09.12. 392 s. ill. litt. ib. 39,95 \$.

Emile Gallé. Keramik, Glas und Möbel des Art Nouveau. Textband und Katalogband. Herausgeber Sigrid Barten und Hans Harder. Hirmer Verlag [Website: www.hirmerverlag.de], München. September 2012. 520 s. ill. litt. noter. ib. 98 €.

Delftware in the Collection of the Fitzwilliam Museum. By Michael Archer with Julia Poole. Philip Wilson Publishers [www.philip-wilson.co.uk], London. 30.11.12. 464 s. ill. litt. noter. ib. 55 £.

View of Delftware. By Marion S. van Aken-Fehmers. Waanders Uitgeverij [Website: www.waandersboekverkopers.nl], Zwolle. 26.12.12. 112 s. ill. litt. ib. 15 €.

Italian Renaissance Maiolica. By Elisa P. Sani, Reino Liefkes and John Mallet. V & A Publishing [Website: www.vam.ac.uk], London 2012. 176 s. ill. litt. noter. ib. 30 £.

Alla Moda. Italian Ceramics of the 1950s-70s. By Mark Hill. Mark Hill Publishing [Website: www.markhillpublishing.co.uk]. 2012. 224 s. ill. hf. 25 £.

Seguso Vetri D'Arte. Complete Catalogue Since 1933. By Marc Heiremans. Arnoldsche Art Publishers [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 26.12.12. 300 s. ill. litt. ib. 55 £.

fortsættes

Ceramics and the Human Figure. By Edith Garcia. A & C Black [Website: www.acblack.com], London 2012. 176 s. ill. index. hf. 25 £.

Bogen giver en fyldig introduktion med to artikler, der belyser det overordnede emne, nemlig den historiske anvendelse og inspiration fra menneskelegemet i kunsten, specielt den skulpturelle kunst. Herefter følger to kapitler 1. Artist and the Themes og 2. Artists's Resources. Kapitel 1 er opdelt i en række underkapitler, der repræsenterer hovedkategorier i figurativ keramik og en række kunstnere er omtalt og interviewet inden for hver kategori. En enkelt dansk kunstner, Louise Hindsgavl er præsenteret i kategorien "Hybrider", hvor skulpturerne kombinerer menneskeformer og dyriske former. Kapitel 2 omhandler materialer og teknikker i fremstillingen af skulpturer vist ved en præsentation af arbejdsgangen hos seks forskellige kunstnere.

Forfatteren Edith Garcia, der er født i Los Angeles, fik tidligt interesse for figurative skulpturer under hyppige besøg på antropologiske museer i bl.a. Mexico City. Fascinationen ved figurativ keramik skal findes i det forhold, at vores historie er dokumenteret på potter, redskaber og kunstgenstande gennem årtusinder. Mennesker og dyr har indtaget en naturlig rolle i disse udsmykninger og værker, og kunstnerne har i alle tilfælde benyttet værket til at gengive deres egne personlige idéer og erfaringer. Det enkelte værk kommunikerer således på samme tid flere signaler. Skulpturen bliver fortællende, narrativ, og vi opfordres som beskuer til at danne vores egen fortolkning. Kunstnerne viser ofte deres egenart ved i figuren at afvige fra den anatomisk korrekte form og fremme deres budskaber i underdrivelse, overdrivelse, udeladelser og tilføjelser.

I indledningen gennemgår kunstner og gæsteskribent, Bonnie Kemske, en lang række af de overordnede påvirkninger, den skulpturelle kunst har undergået, f.eks. fra antikken og guderne, den historiske fortælling, religion, skønhed og hæslighed, kvindelighed og frugtbarhed, humor og klogskab, kynisme og satire, hybrider og fragmentering. Under fragmentering reddegør hun for betydningen af "The Gaze", den stirrende betragtning. Stirren fra os selv eller en anden person bringer os ind i en særlig psykologisk tilstand, hvor vi erkender os selv som objekt eller genstand for en andens vedholdende blik. Den tilstand kan være ustabil og måske også smertelig. Fragmentering af en torso, f.eks. ved at fjerne hovedet fra figuren, fjerner "the gaze" og ændrer derved hele signalet fra skulpturen og vores opfattelse af torsoen som kunstgenstand. Skulpturen ser ikke længere stift på os, og den måde

vi selv betragter skulpturen ændres totalt. Ved at fjerne "the gaze" fjerner man også den kraft og den dominans skulpturen måtte udøve på os.

Edith Garcia har i sit eget indledende essay nogle meget fine betragtninger om lerets rolle som materialet bag et kunstværk. Ler er ikke kun et nødvendigt forstadium til en skulptur i bronze, men det er et materiale med sine helt egne kvaliteter og muligheder. De mange variationer af dette vidunderlige materiales egenskaber er forudsætningen for den egenartede kunstneriske sfære ler frembyder. Og så - når leret til slut brændes, bliver det "permanent" og ude af vores kontrol. I sin gennemgang af lerets anvendelse i kunsten gennem tiden omtaler Garcia også leret anvendelse i body-art, i happenings, hvor ofte nye kvindelige kunstnere benyttede leret i performances under kvindefrigørelsen i 1970-erne. Fragmentering er også et vigtigt element lerets anvendelse i figurativ kunst. Det bringer alle overgange med sig fra det anatomisk korrekte til skulpturen, hvor tilstedeværelsen af det menneskelige legeme blot er til stede som en antydning. Lerfiguren fortsætter med at hævde sin plads i kunsten. Dette skyldes ikke mindst materialets fantastiske egenskaber og de mange muligheder for nye transformationer. Forholdet mellem det menneskelige legeme, leret og kunstneren bliver ved med at føre denne kunstgenre ind på nye veje.

I bogens hovedafsnit portrætteres og vises værker af i alt 43 internationale kunstnere, med meget forskellige udtryk inden for kategorierne, *Revisiting History*, *The Human Condition and Everyday Life*, *Gender and Social Issues*, *Hybrids* og *Disappearance*.

Præsentationerne er i sagens natur korte, men der er lagt vægt på fine illustrationer, og læsningen bliver aldrig kedelig. Interviewene benytter sig af de samme spørgsmål til alle, hvilket virker en lille smule stereotyp i retning af lørdagsmagasinernes kendisspørgsmål som "Hvor køber du dit tøj?" og "Hvad er din yndlingscafé?" Det er tydeligt, at flere af kunstnerne har problemer med at svare på spørgsmålene "Hvad er dine vigtigste inspirationskilder?" og "Hvordan ser du gerne, at din kunst udvikler sig?"

Jeg vil kort omtale følgende fire kunstnere, hvis værker jeg finder meget inspirerende. Chris Antemann USA, Christina West USA, Louise Hindsgavl Danmark og Bonnie Kemske UK.

Chris Antemann er rubriceret i kategorien "Revisiting History". Historien er i dette tilfælde det 18. århundredes figurgrupper i porcelæn. Hendes skulpturer viser tableauer i den private sfære, middagsselskaber og

hemmelige havepavilloner, med et let skjult erotisk og depraveret indhold, og hvor beskueren lystfyldt placeres i voyeurens rolle. Skulpturerne er filigranagtigt og suverænt udført, og ved første øjekast associerer man til Meissen figurer med få farver i guld, blå og rød på den rent hvide porcelænsbaggrund.

Christina West tilhører kategorien "Gender and Social Issues". Hun arbejder super-realistisk i meget stort format. De naturalistiske figurer abstraheres efterfølgende gennem bemaling med røde, blå eller andre off farver, som fører historien ind i en fiktiv verden. For Christina West betyder processen med værket tilblivelse ofte mere end selve resultatet. At modellere en figur kræver, at kunstneren iagttager sin model meget meget intenst, og Christina West siger, at en af de store glæder, hun får fra sit arbejde, er, at det legitimerer, at hun uden blusel vedholdende stirrer på en anden persons legeme. Vi har normalt ikke visuel adgang til vores eget eller andres legemer på denne intense måde, og i processen finder Christina West, at livet som kunstner og modellør giver hende meget mere end de mange spildte sekunder vores daglige dag ellers fyldes af.

Louise Hindsgavl er kendt af de fleste danske keramikkyndige. I bogen optræder hun i kategorien "Hybrids", hvilket angiver, at hun kombinerer menneske- og dyreformer i sine skulpturer. Hun tager udgangspunkt i de klassiske udekorede porcelæns-skulpturer, men bygger en historie ind i sine værker gennem hybridiseringen. Den uskyldige og fredelige situation bliver i Louise Hindsgavls keramik til kampe og aggressioner fra den virkelige verden. Hendes budskab er klart: Vi er ikke så uskyldige som vi foregiver, og vi må forstå og bevidst undertrykke vores mangler og mangel på civilisation, hvis vi vil bære det civiliserede samfund videre ind i historien. Louise Hindsgavl bringer fortolkningen frem ved at give sine skulpturer titler, men når et værk skifter ejer er fortolkningen fri.

Bonnie Kemske arbejder i kategorien "Disappearance". Det menneskelignende legeme er i hendes værker forsvundet helt ud af skulpturen og reduceret til en slags negativt aftryk af et fragment af vores (Bonnie Kemskes) legeme. Dette er bedst udtrykt i hendes "Cast Hug" serie, hvor skulpturerne er udført ved at kunstneren krammer en formbar latexbold mod sin krop eller mellem sine arme. Af denne form laver hun en cast i keramik. Det keramiske værk opleves efterfølgende kun ved at holde om værket i kontakt med sin egen krop. Synet af det er ligegyldigt. Der er alene tale om en taktil fornemmelse eller en mental oplevelse. Bonnie Kemske sigter efter at folk, der oplever hendes værker, får en psykologisk følelse af

glæde eller ro. Figuren er forsvundet, kun det fragmenterede aftryk og sensualiteten er tilbage.

Ceramics and the Human Figure er en dejlig bog, der udvider ens syn på lerets muligheder og den mangfoldighed, som dette fantastiske materiale har givet anledning til i den keramiske kunst. Bogen koster 25 £, Den er rigeligt pengene værd.

Bjarne Leth Nielsen

Nye udenlandske bøger 2012-2013 – fortsat

The Workshop Guide to Ceramics. By Duncan Hooson and Anthony Quinn. Thames & Hudson [Website: www.thamesandhudson.com], London 2012. 320 s. ill. litt. ib. 24,95 £.

Throwing. By Richard Phethean. The new ceramics. A & C Black [Website: www.acblack.com], London 2012. 144 s. ill. glossary. index. hf. 16,99 £.

Keramische Glasuren 2. Neue Erkenntnisse. Neue und alte bewährte Rezepturen. Von Wolf Matthes. Hanusch Verlag [Website: www.hanusch-verlag.de], Koblenz. 15.10.12. 103 s. ill. litt. ib. 25 £.

Paperclay. Art and Practice. By Rosette Gault. New Ceramics. A & C Black [Website: www.acblack.com], London. 06.12.12. 144 s. ill. litt. hf. 16,99 £.

Modelling and Sculpting the Figure. By Tanya Russell. A & C Black [Website: www.acblack.com], London. 15.10.12. 128 s. ill. litt. index. hf. 19,99 £. #

Ceramics and Print. By Paul Scott. 3rd rev. ed. New Ceramics. A & C Black [Website: www.acblack.com], London. 20.12.12. 144 s. ill. litt. index. hf. 16,99 £.

Developing Glazes. By Greg Daly. New Ceramics. A & C Black [Website: www.acblack.com], London. 31.01.13. 128 s. ill. litt. index. hf. 16,99 £.

Paperclay. Art and Practice. By Rosette Gault. New Ceramics. A & C Black [Website: www.acblack.com], London. 14.02.13. 160 s. ill. litt. index. hf. 19,99 £.

Additions to Clay Bodies. By Kathleen Standen. New Ceramics. A & C Black [Website: www.acblack.com], London. 01.03.13. 128 s. ill. litt. index. hf. 16,99 £.

Natural Glazes. Collecting and Making. By Miranda Forrest. New Ceramics. A & C Black [Website: www.acblack.com], London. 28.03.13. 112 s. ill. index. hf. 16,99 £.

Medlemsarrangementer i Keramikens Venner (fortsættes)

Arrangement: *Besøg hos Kristine Tillge Lund og Michael Jackson*
Dato og mødetidspunkt: Lørdag den 29. september 2012, kl 13.00.
Mødested: Ragnhildgade 1, 2100 København Ø. **Vigtigt:** Vi mødes alle udenfor på adressen og følges samlet til selve værkstedet, da det er svært at finde på egen hånd. (Ring evt. til Turi på 31 10 30 12).
Arrangør: Turi Heisselberg Pedersen.
Deltagertal: Maksimum 25 deltagere efter først til mølle' princippet. Medlemmer fortrinsret.
Pris: 50 kr per person. Betaling til kassereren senest samme dag som tilmeldingen.
Tilmelding: Tilmelding til sekretæren er nødvendig og senest fredag den 21. september 2012.
Om arrangementet: Mikael Jackson og Kristine Tillge Lund har begge afsluttet deres uddannelse som keramikere, med en master på Royal College of Art i London. De arbejder begge med skulpturelle keramiske objekter og rumlige installationer, til tider også om fælles projekter.

Mikael Jacksons arbejder er ofte konstruktioner, bygget af moduler, der "gror" i organiske eller geometriske former. Kristine Tillge Lunds arbejder har de seneste år bevæget sig mere og mere i konceptuel retning, men som regel med en dyb forankring i det keramiske materiale. Vi kender bl.a. deres arbejder fra Biennalen 2011 på Koldinghus, Udstillingen "På Tværs", Carlsberg 2011, Samt flere udstillinger hos Studiegalleri Ann Linnemann, hvor Kristine netop har afsluttet udstillingen "Tilstand".

Arrangement: **Saxbo-bogen – et projekt undervejs**
Indlæg ved initiativtager Anders Uhrskov og forfattergruppen med overbibliotekar Mirjam Gelfer-Jørgensen, museumsinspektør Teresa Nielsen, keramikker Morten Løbner Espersen og Jette Hoffmeyer, Herlev-Hjortespring Museum.
Dato og mødetidspunkt: Mandag den 8. oktober 2012, kl 19.30.
Mødested: D.I.S.' lokaler, Vestergade 23, 1456 København K.
Arrangør: Hans-Henrik Dyhr.
Deltagertal: Maksimum 70 deltagere. Medlemmer fortrinsret.
Pris: 50 kr per person. Betaling til kassereren senest samme dag som tilmeldingen.
Tilmelding: Tilmelding til sekretæren er nødvendig og senest fredag den 28. september 2012.
Om arrangementet: Saxbo (1929-1968) blev grundlagt af kemiingeniør Nathalie Krebs og den svenske keramikker Gunnar Nylund, der dog allerede i 1931 trak sig ud af samarbejdet for at rejse tilbage til Sverige til en stilling som kunstnerisk leder af Rörstrand.

Nathalie Krebs udviklede mange skønne matte glasurer og forstod at knytte fremragende kunstnere til virksomheden som fx Eva Stæhr-Nielsen, Edith Sonne Bruun og Kirsten weeke m.fl.

Saxbo er repræsenteret på mange europæiske og amerikanske museer.

Medlemsarrangementer i Keramikvens Venner (fortsat)

Arrangement: *Besøg på Værkstedet Viktoria*
Dato og mødetidspunkt: Lørdag den 17. november 2012, kl 14.00.
Mødested: Værkstedet Viktoria, Vesterbrogade 24 kld. b, 1620 København V.
Arrangør: Mariko Wada.
Deltagertal: Maksimum 25 deltagere efter først til mølle' princippet. Medlemmer fortrinsret.
Pris: 50 kr per person. Betaling til kassereren senest samme dag som tilmeldingen.
Tilmelding: Tilmelding til sekretæren er nødvendig og senest fredag den 9. november 2012.
Om arrangementet: *Værkstedet Viktoria* er et kendt 300 m² stort keramikværksted. I dag huser værkstedet 6 keramikere, som producerer nye og unikke keramisk værker.

Tina Marie Bentsen producerer mindre serier af brugsgenstande og dekorative objekter, som ligger i feltet mellem det funktionelle og historiefortælling. Hendes enkle formgivning danner base for tiltalende farvede glasurer, håndmalede begitninger eller forskellige former for grafiske illustrationer. Website: www.tinabardina.dk.

Helle Hansen producerer serier af brugsgenstande i porcelæn. Hun bruger ostehøvl som sit fortrukne værktøj, og skærer leret i lange tynde strimler, som derefter formes så de præcis kan bære sig selv. Website: www.hellehansen.dk.

Iben Harboe Christensen designer og producerer en hel kollektion af brugsting under navnet 'clibklap' sammen med Claire Maria Lehmann. De har adskillige produkter, som tager afsæt i leret, og giver det en sanselig oplevelse med aftryk og spor af hænder og håndværktøj som får en indflydelse på det færdige produkt. Website: www.clibklap.dk.

Mark Lauberg arbejder blandt andet med keramiske elementer, som bliver sat sammen på en væg efter et modulært system til et stort rumligt geometrisk ornament. Til sine mindre brugsgenstande og objekter som keramiske mobiler bruger han cirkulære former til formgivning og dekorationer.

Pia Lund Hansen arbejder med både unika og serieproduktion i porcelæn. Gennem støbetechnik fremstiller hun værker, der har flere lag med forskellige farver og dekorationer, hvilket fremhæver porcelæns fine gennemskinnelige fornemmelse. Website: www.pia-lund.dk.

Christina Schou Christensen arbejder med unik skulpturel formgivning men også med mindre brugsgenstande. Glasur er flydende når det når en vis temperatur i ovnen - ler er flydende før det bliver plastisk og fast. Disse stadier i materialerne forsøger hun at beholde i det færdigbrændte keramiske udtryk. Website: www.christinaschouchristensen.dk.

Bestyrelse:

Hans-Henrik Dyhr, formand
Erik Linnet, næstformand
Anne Rosengaard Jørgensen, sekretær
Birte Mathisen, kasserer
Gunnar Jakobsen
Turi Heisselberg Pedersen, suppleant
Mariko Wada, suppleant

Formand:

Hans-Henrik Dyhr
Billensteinsvej 33
7120 Vejle Øst
Tlf.: 75 81 40 80

Sekretær:

Anne Rosengaard Jørgensen
Ved Stampedammen 31
2970 Hørsholm
Tlf.: 45 86 86 09
E-mail: anne.knud@post.tele.dk

Kasserer:

Birte Mathisen
Parcelvej 104 B
2830 Virum
Tlf.: 35 43 55 75
E-mail: birte.mathisen@mail.dk
Bank: Danske Bank reg nr 1551
kontonr.: 9 46 17 87

www.keramikvens-venner.dk

"keramiske noter" udgives af
"Keramikvens Venner" og
udkommer to gange årligt, medio
marts og ultimo august.

ISSN 1603-0664

Redaktør af "keramiske noter
36/2012" er **Gunnar Jakobsen**
med tak til de, der har leveret
stof til dette nummer.

Redaktionen afsluttet 01/09/12.
